

pen

VESTNIKOV
MESEČNIK
četrtek,
28. avgusta
2003,
101. številka

... iti nekam
VÉN!

**Dr.
Meli
Fabčič**

 Jurij Zauneker

Pevka skupine Psycho-Path (str. 16) prisega na vizualno mišljenje, glasbo in film.
Mi pa tudi na naslednji Pen, ki izide 26. septembra.

Agrar I

Ko župani ne mlatijo le prazne slame

Zgodi se (zlobneži bi rekli, da zelo redko), da gospodje župani od besed preidejo tudi k dejanjem. Žetev v SPODNJI ŠČAVNICI je bila na primer tovrstna priložnost. Organizatorji so jih najprej preverili, ali znajo s cepci (da ne bo pomote: lesenimi, in ne tistimi s človeško podobo). Kot vidite, sta bila med uspešnejšimi MAVRIČ (KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU) in KAMPUŠ (GORNJA RADGONA).

Pozneje so se z mlačvo preskusili še drugi, na koncu pa so družno proslavili svojo pridnost – z desne Mavrič, Kampuš, KRANER (CERKVENJAK) in SLANA (SVETI JURIJ OB ŠČAVNICI). Kdo je mož z modrim predpasnikom, Pentute niso uspele izvedeti (upamo, da se nam bo javil do izida prihodnjega Pena). gegra

Agrar II

»Šupgare« prevzele Vogrinčiča

Želi so tudi v GERLINCIIH (cankovska komuna). Tamkajšnji župan DRAGO VOGRINČIČ si ni dal dvakrat reči, ko je bilo treba odpeljati požeto klasje. Poprijel je za lesene »šupgare« in jih jadorno popeljal proti mestu mlačve. Njegovi občani pa so se pridušali, da bi bilo lepo, če bi s tako malo napora (predvsem pa v tako kratkem času) uspel izpolniti predvolilne obljube. gegra

Zajahala ga je v Benediku

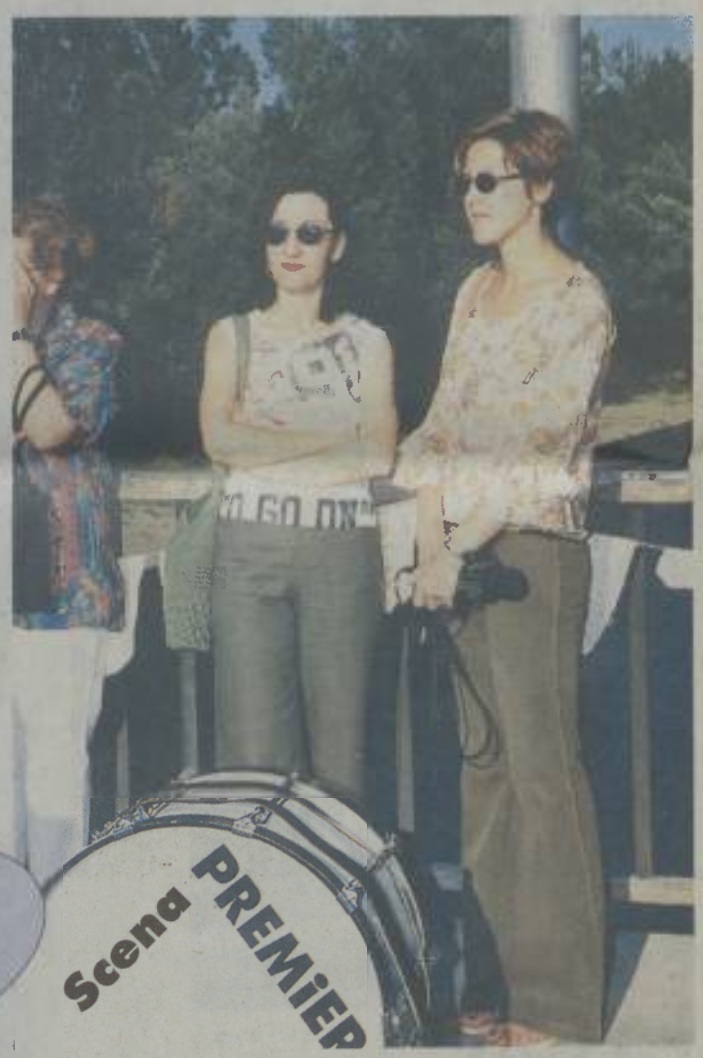
Noč ima svojo moč

Nočni turnir v malem nogometu se je dogajal v znamenitem BENEDIKU v križevski občini (Prlekija). Zgodilo se je nekaj (za letošnje poletje) nepojmljivega – začelo je namreč deževati, kar je zelo zaskrbelo žogobrcarskega aktivista gospoda MIRKA. Njegova SUZANA je sicer (začuda) imela dežnik, a mesto pod njim je kmalu zasedla ALENKA iz KUPETINEC. Mirku tako ni preostalo drugega, kot da se pusti zajahati (in si za nameček kazati še sle), samo da je lahko zadržal svoj relativno suh prostor pod temnim nebom. aže

(Mladi) novinarki na bobnu

Dogaja se, da javni ljudje (ali bolje: tisti, ki so v javnih službah) zlezejo gor ali padejo dol. Za mladi dami Natašo Gider (z očali), ki piše za Večer, in cirilo kovač (z očali in mikrofonom v rokah), ki se trudi za nacionalno TV, velja, da se jima je zgodilo to drugo. Pentute so prišle do takega sklepa, ko smo v redakcijo (v njej pa smo sami raziskovalni novinarji) dobili tole fotografijo, ki priča o tem, da sta obe prišli – na boben. Če je res, preverite sami, fotografija ne laže! tekal

Finančna ekspertiza na dveh kolesih

Vse več vas je, ki prisagate na zdrav način življenja, in eden najbolj množičnih načinov za to je poganjanje pedalov. Loteva se ga staro in mlado. Tokrat vam predstavljamo kolesarsko navdahnjenega FRANCA CIPOTA, župana MORAVSKIH TOPLIC. Ker je znan tudi kot finančni strokovnjak, si je nadel živopisno opremo nekdanje pomurske bančne organizacije. Ta je medtem svoje ime in identiteto izgubila (nekje na poti do bele Ljubljane), dres pa je ostal. gegra

Camera
obscura

Slavko pozerko

SLAVKA VAJSA v ILJAŠEVCIH (in širše) poznajo kot ribiča in zagnanega fotoamaterja. Njegova skrita želja pa je ves čas bila, da bi nekoč tudi sam stal onkraj zvedavega očesa fotokamere. Posrečilo se mu je na izletu članov Avtomoto društva Križevci pri Ljutomeru. Vrlega Slavka boste spoznali po (očitni) navdušenosti, ki jo ponazarja z razprtima rokama. ajže

Potomci

Kaj bo Kai?

Čeprav se nekateri pritožujejo zaradi (predvsem politične) sil kontinuitete, to ni vedno slabo. Prav nasprotno: kontinuiteta CIPOTOVIH iz NEMČAVEC je prav prijetna. Dedek EMIL je bil »Naftaš«, očka FABIJAN »Muraš« (pa tudi kaj drugega, saj si trenutno služi nogometni kruh pri šejku v daljnem Katarju), za malega Kaia pa se po fotografiji sodeč ni bati, da bi počel karkoli drugega. Da bo mera polna: Kaiev bratec (mlajši Fabijev sin) tudi komaj čaka, da shodi in dobi svojo žogo!

Kda mo velki,
mo blco kak ati!

»Fuzbal« in novinarstvo sta (usodno) povezana!

S ČIROMANIJO OKUŽENA TUDI SEDMA SILA... TV IDEA

Mirjana, o Mirjana,
Čira je zvesto čakala... (slika 1)
Mirjana, o Mirjana,
evo ga- »kralja« trenera!! (slika 2)

frbo

Slavko je uprizoril nesrečo, da bi prvič spal z Moniko

Tašče o zeti & Zeti o taščah

4

Radencičan Slavko Ficko je Prekmurec, rojen v Gornjih Slavečih, kjer je tudi preživel otroštvo in najstništvo. Ekonomsko-poslovno fakulteto, smer zunanja trgovina pa je končal leta 1992 v Mariboru, ko se je tudi zaposlil v marketingu Radenske, kjer je zadnji dve leti tudi vodja. Skupaj z družino je še v času našega pogovora živel v bloku v Kidričevem naselju 1 v Radencih, od začetka tega tedna (25. 8. 2003) pa so se Fickovi preselili v lastno novo hišo v Finžgarjevi 14 ravno tako v Radencih. Svojo življenjsko sopotnico Moniko je spoznal nekako kot starejši »brucos«, saj je šel prvi dan drugega letnika študija na neki obisk, kjer je srečal klepetavo, razigrano in veselo Prekmurko, ki je tudi študirala v Mariboru. »Hitro se je rodila ljubezen, saj se je Monika že naslednji dan kar sama povabila na pico, kamor sem se tudi sam odpravljal,« pravi Slavko, ki pa se ni spomnil, ali je to bilo leta 1997 ali leta 1988, ve pa, da je bilo sila prijetno.

Nekoliko manj prijetno je bilo nekaj pozneje prvo srečanje s prihodnjo taščo Ano. Zgodilo se je namreč v zimskem času, v pravem snežnem meteu, ko sta Slavko in Monika skupaj prišla iz Maribora, a se je, kot kaže, »naključno« zgodilo, da je Slavkov avtomobil nekje v Rogašovcih zapeljal v jarek. Sicer bi ju lahko odpeljal kdo drug, a je Slavko, kot kaže, navijal, da bi Monika poklicala domov in povedala, kako ne more priti zaradi nemogočih vremenskih razmer. Tako sta prihodnja zakonca prvič morala prespati skupaj na Slavkovem domu. Zjutraj, ko so bile ceste splužene, je Slavko le odpeljal Moniko do Moravskih Toplic, kjer pa je ni želel kar pustiti pri vratih, temveč se je odločil srečati z njenimi starši. Že vso pot od Slaveč do Moravskih Toplic se je pripravljaval in ravno o tistem, na kar se je pripravil, ga je prihodnja tašča tudi spraševala, predvsem »od kod si, kako ti gre študij, kaj misliš naprej« ipd. »In dejansko se je to zgodilo, saj so me temeljito zaskušali, niso pa me kregali. Toda dali so mi vedeti, da tukaj ne bo ničesar za eno noč, temveč resno ali pa nič. Zgodilo pa se je vse skupaj resno, a do poroke je prišlo šele čez približno sedem let, in sicer 8. septembra 1994. Tri leta pozneje pa je prišel na svet prvi otrok. Tadej, danes star sedem, dve leti pozneje Matic, in na koncu pred tremi leti še Tara.

Tudi njegova že omenjena tašča je Prekmurka, in sicer Ana Lovrečec, ki pa živi v drugem pomurskem zdravilišču -

v Moravskih Toplicah. Sprva se je ukvarjala s konfekcijo, enako tudi njen mož Gustek, ki je bil zaposlen v Muri in je sedaj upokojen. Poleg Slavkove Monike imata še eno hčerko in sina, posebej pa ju veselijo trije vnučki. »Nisem bila vajena, da Monika ne bi prišla zvečer domov. In drugo jutro, ko jo je Slavko pripeljal domov, sem ga prvič spoznala in tako se je začelo. Lepo sem sprejela prihodnjega moža svoje hčerke. Ob veliko drugih vrlinah mi je bilo posebej všeč, da je Slavko ob rojstvu Tadeja dejal, da bosta imela tri otroke, kar se je tudi zgodilo. Ob tem sem zelo ponosna, kako Slavko in Monika skrbita za vzgojo otrok in za družino sploh. Sama sem menila, da sem najboljša mama na svetu, pred svojo hčerko in zetom pa se le lahko skrijem. Vesela sem, da imam takšnega zeta, le nekoliko več srečanj in skupnega preživljanja prostega časa pogrešam, toda kako, ko prostega časa praktično ni, saj imajo oni veliko lastnega dela, mi pa imamo preveč obremenitev z delom pri sprejemanju gostov - turistov,« pravi tašča Ana, katero s Slavkom veže še nekaj zanimivega.

Čeprav Monika, ki je bila sprva vodja animacij v Zdravilišču Moravske Toplice, sedaj doma načrtno skrbi za otroke in vse drugo, ob vsem je bila tudi glavna pri gradnji novega doma in tudi dobra kuharica, je Slavko prava popestritev za kuhinjo. Predvsem ob koncu tedna Slavko rad skuha marsikaj dobrega, posebej odmevne pa so njegove divjačinske jedi in jedi iz drobnice ter tudi prekmurska specialiteta bograč, hkrati pa tašča Ana pripravi odlično »retaš«, tako da zet pripravi glavno jed, tašča pa sladico, na koncu pa si vsi poliježe prste. Sploh pa se tašča in zet odlično razumeta, celo Monika je občasno užajljena, ko zet in tašča preveč skupaj držita. Slavko mi je bil tudi hvaležen, da sem ga vprašal, kdaj se je poročil, saj se drugače ne bi spomnil obletnice, ko je soprogi treba nekaj podariti ali jo kako drugače osrečiti. To pa bo že čez nekaj dni...

P. S.: Če že (še) imate taščo (zeta) in menite, da bi skupaj z njo (njim) sodili v »pentutarsko nadaljevanko«, me pokličite po telefonu 041/733 945. Enako lahko pokličejo tudi vsi drugi, ki poznajo kakšen par tašča & zet, ki bi ju predstavili v Penu. Vsaj eden naj bo povezan s Prekmurjem ali Prlekijo, drugo pa je naša skrb.

Oste B.

Dobiti naziv naj... v dobrem pomenu besede, je vsekakor prijetna stvar. Ko sta se Dušanka Ciglar, natakaričica v okrepčevalnici Gol v Serdici, in natakarič v gostilni Marič v Sebeborcih Goran Kološa odpravljala prejšnjo soboto na Jeruzalem (v gostišče Vinski hram) na razglasitev rezultatov glasovanja bralcev Vestnika za naj... natakaričico in naj... natakariča, nista vedela, da se bosta »okitila« s tem nazivom prav onadva. Prišla sta vsak s svojo dokaj številčno družbo in se, ker sta bila brez delovnih obveznosti, brez skrbi zabavala. No, videti je bilo, da sta vseeno nekoliko napeta zaradi pričakovanja rezultatov. Zakaj sta postala naj..., smo v Vestniku že zapisali, in sicer, da ni šlo za izbor, kdo je najboljši ali morda najpostavnejši, tudi ne, kdo zna najbolje postreči goste, ampak kdo ima med njimi največ oboževalcev oziroma oboževalk. Ta zgodba – izbor na podlagi glasovnic iz Vestnika – je tako za letos končana. Mi pa smo se medtem povabili še na dom zmagovalcev.

Za Anjo je mama Dušanka zelo lepa

Naj... natakaričica Dušanka je doma na hribu v Serdici. Pred osmimi leti se je preselila na dom svojega izbranca Štefana, ki dela na kmetiji. Ugotovila je, da jo je tašča Regina sprejela, kot da bi bila njena hčerka. Po treh letih bivanja na novem domu je rodila hčerko Anjo, ki se je ob našem obisku skoraj ves čas oklepala svoje mamice in nam kar takoj povedala, da je zelo lepa. Tudi ati je lep, kadar je ne krega. Poroče pa še ni bilo.

Dušanka se je medtem povsem »udomačila« na novem domu. Tašča, ki jo kliče kar mati, ji je prepustila tudi štedilnik. Če bi kuhala le zase, bi bili večkrat na mizi »dodoli« ali testenine, drugi člani pri hiši pa imajo rajši mesne jedi, zato se jim prilagaja. Peče tudi pecivo po svojem receptu – medene plašče s kremo na sredini, ki jih rada je tudi tašča. Če je potrebno in je doma, pa molze tudi krave, dela na njivah, zaliva rože ... Ker Štefan nima šoferskega izpita, je tudi družinska »prevoznica«. Kam daleč se zaenkrat še niso peljali, mika pa jo potovanje v Španijo ali Pariz. Ampak ne z njihovim »jugecom«. Drugih posebnih želja nima. Zadovoljna je, da hodi v službo, ki jo rada opravlja. Čeprav se najbolje počuti v dolgih hlačah, si večkrat obleče tudi »minico«, ker ugotavlja, da so potem moški gostje bolj zadovoljni in se dlje časa zadržijo v »Golu«. Še dobro, da partner Štefan zaradi nje tega ljubosumen. Dušanka pa mora »tolerirati« njegove obiske nogometnih tekem in še zlasti to, da se potem kar dolgo nekje zadrži s prijatelji. Če imata čas in priložnost, pa gresta večkrat skupaj s hčerko na kopanje v avstrijski Jennersdorf (Ženavce) ali nabirat gobe. Za letošnje valentinovo sta si poklonila skromna spominska darila in tako je tu-

Povabili smo se na dom k naj... natakaričici in naj... natakariču

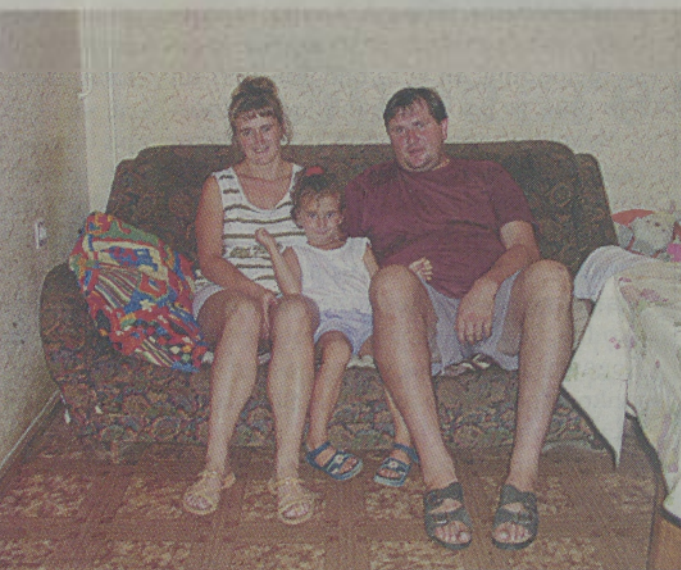
Gostje so hoteli njuno zmago

Dušanko (v belem oblačilu) je spremljalo na razglasitev rezultatov za naj... natakaričico okrog 30 prijateljev in znancev.

Tudi Goran (mladenič v črnem oblačilu) je imel s sabo dokaj številno zastopstvo.

Za Dušanko in Štefana je največji praznik rojstni dan njune hčerke Anje.

Njena najljubša žival je zajec.

di ob drugih praznikih. Pravzaprav je zanj največji praznik vsakoletni rojstni dan hčerke Anje, ki ga praznuje skupaj s svojim bratrancem Urošem.

Goran je ...

Kološevi imajo novo domačijo v Sebeborcih, do lani pa so živeli v Kančevcih, tako da se 21-letni Goran še ni povsem navadil na novo okolje, čeprav je zaposlen kot natakarič v gostilni Marič Sebeborci že tretje leto. Ko je doma, se največ časa zadržuje v svoji sobi, ki jo je »opremil« tudi s plakati in posterji ter pokali, v njej pa ima poleg postelje še CD-predvajalnik in činele. Mika ga, da imel tam tudi bobne, na katere igra z ansamblom Evil Kind (dobeseden prevod se glasi Zlobna vrsta) in spremlja Jožeta Vukana pri igranju z orglami v cerkvi. Goran se je začel zanimati za igranje na bobne kot dijak Srednje šole za gostinstvo in turizem v Radencih. Najprej je treniral na lonce in vedre, le palica je bila originalna. Lani pa je bil soustanovitelj ansambla in z njim je imel že 21 koncertov. Nastopali pa so že tudi na televiziji, njihov posnetek z naslovom Original antikrist pa se večkrat vrti po radiu. Njegova želja je, da bi se ukvarjal z glasbo poklicno, da

bi potoval z ansamblom po svetu in si tako služil kruh. Še prej ga je močno zanimal tudi karate. Kot učenec pučonske osnovne šole in član Karate kluba Murska Sobota je osvojil zeleni pas in tri prva mesta na mednarodnih turnirjih, na državnem prvenstvu pa je bil drugi v svoji kategoriji.

V otroštvu je bil njegov najboljši prijatelj pes Lesi. Enajst let sta se družila, igrala in sprehajala. Ko je odšel Goran k vojakom, je Lesi čez čas poginil. Menda od žalosti. Tudi Goran je bil zelo žalosten. Svojemu najboljšemu prijatelju je posvetil pesem, ki ga bo večno spominjala nanj.

Poleg službe in nastopanja z ansamblom Evil Kind ima malo časa za kakšne druge stvari. Če le more, obišče

babico Ido v Kančevcih in ji včasih tudi kaj postori, ona pa ga razvaja s kakšnimi domačimi dobrotami in tudi plačilom. Doma zaenkrat nima kakšnih obveznih del, zgodi pa se, da pokosi travo na dvorišču, v sadovnjaku in vinogradu. Ker se je v srednji šoli usposobil tudi za kuharja, bi znal skuhati vse, kar bi bilo potrebno. Včasih je že presenetil domače s pripravljenimi zrezki v gobovi omaki in sirom. To je njegova specialiteta. Poleg tega obožuje še lignje, šunko in domač kruh.

Goran je še samski, kar pa ne pomeni, da nima oboževalk in da tudi njega ne bi zanimala dekleta. Vse pa bo prišlo ob pravem času in ob pravi priložnosti.

Jože Graj

V otroštvu je bil Goranov najboljši prijatelj pes Lesi, sedaj pa je to Peter Horvat - Peco, s katerim igra skupaj v ansamblu Evil Kind.

Goran s svojo družino – mamo Marjano (šivalko v Muri), očetom Štefanom (poklicnim šoferjem tovornega vozila), starejšim bratom Boštjanom (tudi poklicni šofer tovornih vozil) in muckom Mačom, ki ga rad vzame v naročje.

Sedeli smo pod soboškimi kostanji – v Soboti rojeni prijatelji in znanci. Pogovor je bil podoben napeti vrvtici za sušenje perila. Z njega so visele, se sušile, plapolale v vetru številne diskutirane politične, športne in kulturne teme. Natančne, dokumentirane izjave so dečki tu in tam podkrepili z izrazom: »Tou je zakon.« Torej nekaj, česar se je treba v življenju držati, kar je treba spoštovati. In ko je Feri pripovedoval hudo napeto zgodbo, je Milan, ki jo je pozorno poslušal, zaključil: »Tij si nouri. Tou te buje.« Od kod te najnovejše prekmursko-slovenske fraze, ki jih stalno nosimo na konici jezika, izgovarjamo kot mašila ali slikovite prisposodbe, ne da bi poznali njihov izvor, nastanek.

Tou te buije

Človek v urbanem okolju izgovori dnevno tudi do deset tisoč besed in bilo bi nerazumljivo, da pri tem ne bi uporabljali slikovitih prispodob, literarnih metafor. Ko je Feri dodal, kako je izvor neke informacije lahko tudi navadna novinarska rasa, posledica rumenega tiska, sem se zamislil. Saj res: od kod ta »rumeni tisk«, znan tudi kot bulvarski, verjetno s pariških pločnikov in trgov. Nastal je s pojavom prvih karikatur, risanega stripa v devetnajstem stoletju. Takrat sta v Ameriki med sabo tekmovala dva konkurenčna časopisna založnika Hearst in Pulitzer. Njuni časopisi so tekmovali v objavljanju senzacij. V Pulitzerjevem *New York Worldu* je začel 1895. izhajati strip Rumeni deček. Glavni junak je bil smrkavec v rumeni nočni srajci. Strip je hitro postal priljubljen, Hearst, solastnik konkurenčnega časopisa, pa je avtorju obljubil večji honorar in ga zvabil k svojemu dnevniku. Hearst je glasno reklamiral, kako strip odslej izhaja v *Journalu*, Pulitzer pa je sprožil pravni spor. Preprič za avtorske pravice glede Rumenege dečka je rodil izraz »rumeno novinarstvo« oziroma »rumeni tisk«, kot so začeli posmehljivo imenovati vse časopise s senzacionalistično vsebino.

Zanimiv je tudi izraz »nikogaršnja zemlja«. To je namreč ozepek pas zemljišča med dvema sovražnima linija pa tudi naslov filma bosanskega režiserja Tanovića, ki je lani dobil oskarja za Nikogaršnjo zemljo kot najboljši tuji film z angleško negovorečega območja. Na nikogaršnji zemlji leži glavni junak, z neeksplozivno bombo pod ritjo, okrog njega pa se pripravljajo vojaki različnih vojsk iz nekdanje Jugoslavije. To je grenka, satirična komedija, ki kar dobro analizira psihologijo naših »junakov«. Izraz »nikogaršnja zemlja« je kar star: znan je bil že v štirinajstem stoletju v Londonu kot naziv za prazno zemljišče na koncu mesta, na obali Temze, ki si ga nihče ni lastil, ker so na njem obešali razbojnike, vlomilce, posiljevalce, piromane in puščali njihova telesa dneve in mesece, da strohniljo, razpadejo pod vedrim nebom.

Ko smo govorili o uspehu enega od nas, je Žorž rekel, da je prijatelju »padla sekira v med«. Vsi smo si dokaj nazorno predstavljali to kmečko sekiro, obliko z medom, težko in sladko. Fraza »padla mu je sekira v med« je iz časov, ko so čebelarji se hodili po gozdovih in iskali roje divjih čebel po votlih steblih. Čebelarji so se vzpenjali v krošnje starih dreves in s sekiro udarjali po drevesni skorji. Tistemu, ki mu je sekira prebila skorjo in odkrila votlino s shranjenim medom, so rekli, da mu je padla sekira v med.

Mnogo fraz je sposojenih iz Biblije. Kot na primer »neverni Tomaž«. Ta apostol dolgo ni verjel, da je Jezus vstal od mrtvih. Prepričal se je, ko je videl Jezusa na lastne

oči. Spomnite se, kdaj ste za koga rekli, da je star ko »Metuzalem«. Ta naj bi po Bibliji živel več kot 950 let in tako danes nazorno imenujemo zelo starega človeka. Prva človeka, ki ju je ustvaril Bog, sta bila gola – od tod tudi izraza Evin oziroma Adamov kostim. Znana je tudi fraza, ko se za nekega dvomljivega politika ali mešetarja reče, da mu nad glavo visi Damoklejev meč. Legenda pravi, da je bil Damoklej zelo nevoščljiv vladarju Sirakuze Dionizu, zato ga je ta povabil v svoj dvorec, kjer ga je posadil na stol, nad glavo pa mu je obesil oster meč, ki je visel na tanki konjski žimi in bi lahko vsak hip padel. S tem mu je pokazal, da je vladar v večni nevarnosti.

Iz šolskih dni poznamo še Pirovo zmago in Potemkinove vasi. Epirski kralj Pir, ki je v tretjem stoletju z velikimi izgubami premagal Rimljane, je zgodovinski primer za spoznanje, da je vsak uspeh plačan s prevelikimi žrtvami in da na koncu »zmaga premaga zmagovalca«. Izraz »Potemkinove vasi« pa je sinonim za prekrivanje lažnih dejstev. Med potovanjem ruske carice Katarine II. po Krimu je minister Potemkin na pusti, siromašni stepi dal postaviti številne kulise, ki so bile iz daljave videti kot čiste, lične hiše, in je bila tako kraljica prepričana, kako je njena dežela lepa, bogata in srečna.

Zanimiv je tudi izraz »peta kolona«, ki ga pogosto zasledimo v opisu zgodovinskih dogodkov. Izraz »peta kolona« označuje izdajo v lastnih vrstah, skoval pa ga je španski diktator Franco. Izraz je nastal med špansko državljansko vojno. Franco je takrat izjavil, da prihaja osvajat Madrid s štirimi kolonami, medtem ko ga peta pričakuje in deluje zani v Madridu. Malokdo ve, da je bil nekaj časa aktualen tudi izraz »šesta kolona«. Leta 1942 si ga je izmislil ameriški predsednik Roosevelt, ko je govoril o tistih državljanih, ki so panično širili glasove o pretiranem delovanje pete kolone v Ameriki.

Te dni doživljamo »pasjo vročino«. Mnogi so prepričani, da je izraz nastal pri pogledu na pse, ki jim v teh dneh ni lahko in stalno molijo jezik iz gobca. V starem Rimu so bogataši skušali pobegniti iz mesta v svoje vikende pred velikimi sušami. Te so nastopile, ko so se na nebu pojavile zvezde iz ozvezdja Psa, zato so Rimljani tudi skovali ta izraz, ki je ostal vse do danes. Pa ne samo fraza, tudi vročina, prava »pasja vročina«.

In samo v Soboti, pozno zvečer pod kostanji pri Zvezdi ali Kroni, je tako dobrodošel hlad, da si ga je obenem s pivom treba privoščiti, preden bi kdo rekel za neznosne avgustovske vročine. »Tou te buje.«

Otroštvo. Vsi smo se srečali z njim. Na prvem pragu svojega življenja. Radi se spominjamo doživetij, ki nam jih je podarilo otroštvo, pa naj so bila vesela in lepa ali pa tudi z grenkimi izkušnjami. Ob nekaterih se danes le še nasmehnemo, takrat, ko smo jih doživljali, pa so nam povzročala hude stiske. Eno takih doživetij, polno vprašanj in strahu pred neznanim, nečim velikim, je bilo za vse prvo srečanje s šolo.

Novo šolsko leto je pred vrati. Le še nekaj dni nas loči od prvega šolskega dne. Dan, ki je poln pričakovanj, napetosti, še posebej za tiste, ki bodo prvič zakorakali v šolo in prvič sedli za šolske klopi. Tako je tudi pri meni. Pričakovanja, napetosti, želja po novem je vedno večja. Sem ena od tistih učiteljic, ki sem popeljala prvo generacijo učencev na naši šoli, ki so v lanskem šolskem letu končali prvo triado. Letos

Prvo- šolčkov prvi dan

se vracam kot učiteljica elementarka nazaj v prvi razred. Zavedam se, da ima didaktična igra kot metoda najpomembnejše mesto v prvem razredu. Igra je zelo pomembna v prvih mesecih pouka, ko otroke uvajamo v šolski sistem. Prehod iz vrtca v šolo pa je tako za marsikaterega otroka manj stresen. Z mano bo tudi vzgojiteljica, ki bo pri pouku dve uri in bo nato delo nadaljevala v podaljšanem bivanju. Načrtovanje tako poteka v timu in tandem. Tako smo se pred vstopom v šolo vse leto, ko je otrok še bil v vrtcu, srečevali s starši prihodnjih prvošolcev in pripravili delavnice ter športna srečanja za starše in otroke. Ker so srečanja potekala v šolskih prostorih, prvi šolski dan otrokom niti okolje niti učiteljice in vzgojiteljice ne bomo povsem tuji.

»Ti mlajši prvosolci so luštni.« Če te to delo veseli, je res lepo delati z njimi. Seveda vem, da so se sposobni zbrati največ 20 minut. Iz izkušenj vem, da bodo v šoli srečni le, če bodo znanje ošvajali skozi igro, te pa ne bo manjkalo. Večino časa bomo presedeli na tleh, veliko bomo na šolskem dvorišču in v naravi. Ti mlajši otroci so drugačni od sedemletnikov. Bolj razigrani in zgovorni so, tudi bolj odkriti in vedoželjni.

Z vzgojiteljico jih pri tem ne bova ovirali, s tem da se bova na začetku le dogovorili o osnovnih »pravilih«. V razredu bova uredili različne koticke (igralnega, bralnega, naravoslovnega, likovnega ...), kjer bodo otroci izvajali razne dejavnosti. Pouk se bo začel z jutranjim krogom. Otroci posedejo v krog, povedo, kaj so delali prejšnji dan, kako se počutijo, nato pa skupaj z načrtujemo dejavnosti za tisti dan, ki jih morajo ob določeni aktivnosti opraviti. Tako se učijo samostojnosti in odgovornosti. Vsebinska je prilagojena njihovim sposobnostim. Pomembno je, da delajo s konkretnimi predmeti. Snov je otroku razumljivejša, ve, kaj se uči, in znanje lažje uporabi v vsakdanjih situacijah.

Učiteljice in vzgojiteljice bomo za prvi šolski dan učilnice, avlo in športno dvorano prijetno uredile z aplikacijami, lutkami, didaktičnimi igrami in napisano dobrodoščilo. Starši in otroci se bodo ob 10. uri zbrali v športni dvorani, kjer jim bomo pripravili prisrčen sprejem. Najprej bo prisotne pozdravila starejša učenka, nato pa bo sledil kratek kulturni program s petjem, plesom in lutkami. Nekateri otroci bodo imeli žalosten obraz, vendar upam, da bo napetost na obrazih popuščala, ko bo ravnateljica predstavila elementarke, me pa bomo otroke poklicale po imenih k sebi in jih pospremile v lepo opremljene učilnice, kjer jih bo čakalo prijetno presenečenje.

Čeprav sem sprejela že nekaj generacij prvošolčkov, je prvi šolski dan utrip srca pospešen, saj vem, da je pred mano spet nova skupina otrok, ki mi bo prinesla nov izziv.

Vsem prvošolčkom želim, da bi bila šola za njih čim bolj igriva, ustvarjalna, kreativna in čim manj stresna.

62

Branko Šomen

Pred dvema letoma je opustil predavanje prašičereje na mariborski kmetijski fakulteti, ker pravi, da »stari ded ni več za fakulteto«. Zbira iskrive misli (ima jih že 1.400), nima pa računalnika niti mobilnega. Zato pa gorice in vinsko klet. Lojze Slavič, ki ga pomurska javnost pozna kot »svinjskega doktorja« in dolgoletnega (20) direktorja sedanjega Kmetijsko-gozdarskega zavoda.

Kje ste začeli spoznavati kmetijstvo?

Rodil sem se v Vučji vasi, v družini s 500-letno kmetijsko tradicijo. Ker sva bila s sestro sama, sem bil določen za naslednika. A sem prepričal očeta, da sem se šolal. Sestra pa je prevzela kmetijo in še danes je to trdna kmetija. Verjetno še bolj, kot če bi bil jaz gospodar.

Kako ste prišli do akademskega naslova?

Najprej sem končal kmetijsko šolo, v Ljubljani pa agronomijo – živinorejski oddelek. Kasneje sem opravil magisterij in doktorat iz prašičereje v Zagrebu.

Kariera?

Nič posebnega, saj sem bil praktično ves čas na eni firmi. Prvo leto sem bil v KZ (ni Kazenski zavod!) Križevci pri Ljutomeru, nato pa v Murski Soboti, in to kar 33 let na Živinorejsko-veterinarskem zavodu – sicer pa je imel ta več nazivov.

Kakšen direktor ste bili?

Poslavljal sem se od velikega števila ljudi in bilo mi je težko, saj sem bil ves čas v istem delovnem okolju. Kupil sem si pet let, in če si jih ne bi, bi bil zdaj še eno leto direktor. Ni mi žal, z nakupom let sem napravil zase dobro potezo. Vedno sem rad pomagal drugim, takrat pa sem mislil nase. In na svojo družino, saj sem večkrat pozabil pravočasno priti domov. Tako je za družino skrbela žena.

Ali ona spiše kakšen kozarček pristnega?

Zelo redko, le če je zelo žejna – in še takrat le tretjino vina, drugo pa je radenska.

Torej morda nekdo »držati« družinsko povprečje?

Ja, seveda, če hčerka in sin tudi ne pijeta. Slovensko povprečje popitega vina pa vztrajno upada – pred časom smo popili 45 litrov letno na prebivalca, zdaj le še 40. V starih časih pa so v Ljubljani (takrat je imela le 15 tisoč prebivalcev) povprečno popili 95 litrov vina, 36 litrov piva in 13 litrov žganja. Zato je oblast predlagala, naj posekajo tretjino trsov. Torej mi nismo pijanci, takrat so bili pijanci!

Kakšna bo letošnja vinska bera?

V Radgonskih goricah bo trgatev že ta konec tedna. Teklo bo veliko manj.

In bo premalo vina?

Morda niti ne, a vidim drugo težavo, saj je omejena tudi poraba vode ...

Ste med pionirji kmetijsko-živilskega sejma v Gornji

Dr. Lojze Slavič

Dober bik napravi 15 tisoč otrok

Mislil, da sem razumel ljudi. Nazadnje bi že skoraj postal »gospod direktor«, pa sem se temu s »penzijo« izognil. V začetku je bilo v službi pet strokovnjakov, ko pa sem odšel, je bilo že 60 ali 70 takih z višjo ali visoko izobrazbo.

Kmetijstvo takrat in danes?

Takratni SOZD ABC Pomurka je bil zelo vpliven, prvi mož Gusti Grof pa je veliko napravil za kmetijstvo. Takrat se je slovenska kmetijska politika kreirala v Soboti.

Vam je bilo leta 1999, ko ste odhajali v pokoj, kaj žal?

Radgoni.

Ja, prvič sem bil na takratnem Pomurskem sejmu kot študent. In to še na stari lokaciji pod Partizanom. Bilo je leta 1963 in vso noč je deževalo. Sejem je plaval in bil je dostopen samo v »bataših«.

Dandanes vreme ni nič kaj sejmsko?

Ja. Očitno smo kmetijci krivi za sušo – že pred leti bi morali sejem organizirati bistveno prej, tako bi po tradiciji deževalo in izognili bi se katastrofi.

Vaša je tudi ideja za sejmsko razstavo živine.

Prvič je bila na hipodromu, in to na 14. sejmu. Ni bilo več kot 15, 16 živali. Takrat se je začelo in živina

je bila na sejmu vsako leto. Razen predlani, ko je bil bojkot.

Ste bili v aktivnem času tudi sami »živina«?

Ne, ne zdi se mi, da sem bil na tako pomembnem položaju.

To je bila bolj strokovna institucija. Nisem imel nobenega problema s knjižico. V takratni ABC Pomurki je bilo 44 direktorjev in samo štirje smo bili brez knjižic ... Predsednik Grof nikoli ni rekel, da bi bilo to pomembno ...

Se danes zaradi tega počutite zapostavljenega?

Malo že, ker če bi takrat bil »organiziran«, bi zdaj samo spremenil ime partije in bi »nekje bil«. Tako pa nimam politične podlage.

Katera živina se vam je najbolj vtisnila v spomin?

Vsekakor bik Kazimir s 1.150 kilami in najštevilčnejšim potomstvom – kar 15 tisoč.

Kako je lahko napravil toliko otrok?

Saj jih ni direktno, ampak indirektno. V začetku smo imeli na Zavodu kravo, ampak samo ena krava ni mogla vzdržati vseh močnih bikov. Tako so jo kmalu uničili, seme pa zdaj jemljemo na »manj naraven« način.

Vam je razmnoževanje pri srcu?

Ja, v naravi je veliko zanimivega – na primer pri jelenih, kjer vsak ne more oploditi samice. To lahko napravi samo najmočnejši, zato je pred parjenjem med samci hud boj.

Ker ste strokovnjak za svinje – je kakšna podobnost med Kazimirjem in »najplodovitejšim« pujsom?

Ne vem natanko, verjetno pa bi se dalo doseči še večje število potomcev, saj merjasec pri eni ejakulaciji izloči 2 do 3 deci sperme.

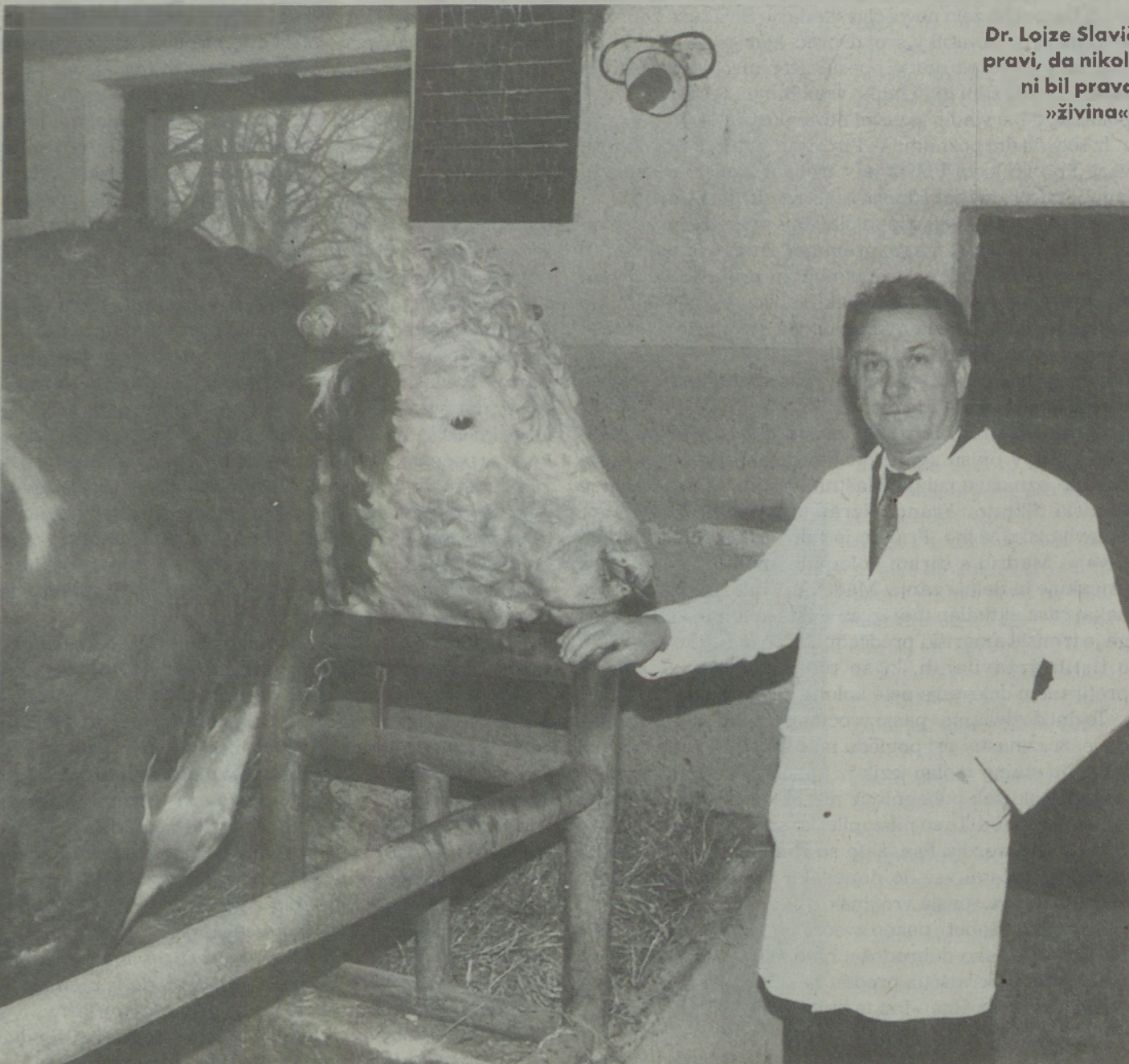
In če končava pri kravah – bodo hlevi v Pomurju kmalu prazni?

Leta 1983 smo imeli v regiji 38.175 krav in čez dve leti smo število želeli povišati na 40 tisoč. To se nikoli ni posrečilo, nasprotno – število vztrajno upada, zdaj smo pri 18.300 kravah in po moje bo številka še za 30 odstotkov nižja.

Kaj boste potem čez 10 let razstavljali na sejmu?

Vijolične živali, Milka je precej perspektivna. A če se bomo znali pametno vključiti v EU, ker smo na geografskem stičišču štirih dežel, bi sejem moral dobro uspevati.

Dr. Lojze Slavič pravi, da nikoli ni bil prava »živina«.

Bojan Peček

FOTO

Jure Zauneker

Velika

TRIPENKETA

Šest znanih Pomurk in Pomurcev si ni moglo kaj, da ne bi odgovorili na tri veleumna vprašanja, ki so zrasla v poletno razgretim glavah uredniške trojke:

1. Obilno namiljeni stojite pod prho, da bi se splaknili. A prav tisti hip zmanjka vode. Kaj boste storili?
2. Dolgo ste brezposelni in končno ste dobili tri ponudbe naenkrat – lahko ste lovec, gasilec ali nočni čuvaj. Kaj boste izbrali in zakaj?
3. V Pomurju je veliko odličnega vina pod različnimi blagovnimi znamkami. Evropa bi ga vsega pokupila, če bi vino imelo skupno ime. Katero predlagate vi?

Manja Šalamun

pevka iz Krapja

1. Najprej bi se obrisala. Ker imamo doma za hišo studenec, bi si šla natočit vode in se potem umila, kot so se nekdaj naše babice.
2. Bila bi lovec, saj bi lahko nastavljala pastí. Nikoli ne veš, kdo bi se lahko ujel vanje.
3. Vinu bi dala ime »Turbo penina«. Ker ga »turbo« radi pijemo tako Preleki kot Prekmurci, čeprav nas loči Mura

Majda Horvat

sekretarka Obrtne zbornice G. Radgona

1. Najprej bi se razjezila na dobavitelja vode, potem pa bi se umila s slatino, ki je v Radencih nikoli ne zmanjka.
2. Izbrala bi poklic lovca, ker imam rada naravo in bi tako združila koristno s prijetnim.
3. Predlagam ime vina RAD-KAP-GOR-LEN-LJU-ČAN. S takim imenom bi bili zadovoljni prav vsi proizvajalci v Pomurju in bi morda bili pripravljeni družiti svoje izdelke v skupno blagovno znamko. Problem bi najbrž nastal pri Evropejcih, ki bi si ob tem lomili jezike.

Mag. Simona Šarotar Žižek

predsednica Kluba managerjev in podjetnikov Murska Sobota

1. Rekla bi: »Evo ti ga na. Po suši v denarnici, še suša v vodovodnih ceveh.« Da zaradi takšnih in drugačnih neprijetnosti ne bi bila preveč »osušena«, bi milnica obrisala v brisačo, se oblekla in šla prijavit škodo zaradi suše. Nato bi čakala morebiti 6 ali 7 mesecev, da bi mi država izplačano odškodnino.
2. V meni je del lovca, del gasilca in del nočnega čuvaja, zato ne vem, zakaj naj bi izbirala in se odločala, saj bi potem zagotovo nekaj izgubila. Zatorej bi vse priložnosti zgrabila, dobro uskladila in še bolje zaslužila.
3. Blagovna znamka pomurskega vina se glasi: Minister za zdravstvo opozarja, da uživanje alkoholnih pijač škoduje zdravju. In zakaj? Zato, ker bi bili z vidika marketinga izvirni, z vidika kulture pijača ozaveščeni in z vidika polnjenja naših denarnic vprašljivi – vsekakor pa, kot se za Pomurce spodobí, v vseh pogledih drugačni.

Vinko Šnurer

predsednik uprave Pomurke Mesne industrije

1. Če zmanjka vode, zaprem vodovodne pipe, se obrišem z brisačo in poiščem prvo možnost, da se umijem.
2. Izbral bi mesto nočnega čuvaja, saj sem bil do tega trenutka materialno ogrožen in brez zaposlitve. Seveda pa bi bil raje lovec, če bi bila to stalna zaposlitev za nedoločen čas, s stalnimi mesečnimi dohodki in bi živel v upanju, da lahko pričakujem kaj novega, večjega ...
3. Izbral bi med dvema variantama:
 - žlahtno vino iz Pomurja,
 - pomurska žlahtnina.

Erika Lepoša

direktorica Avtocentra Lepoša in lastnica Motela Čarda

1. Malo bi popenila in bi se kar zbrisala in počakala na naslednji curek.
2. Izbrala bi nočnega čuvaja, ker bi lahko spala na delovnem mestu, kajti če bi bila lovec, bi mogoče morala koga pihniti, če pa bi bila gasilec, bi si najprej pogasila svojo žejo in žejo prijateljev in šele nato ogenj.
3. Pomurska kri.

Jože Kranjec

ART CAFE, Murska Sobota

1. Hmm, pozva bi moje pajdaše gasilce! Uni jo sigurno majo! Malo bi se v toj ici vsi vkuper stušejrali, pa bi nan bilo vsen lepou.
2. Lovec - pūjkša mi je nej pri srci! Gasilec - tou san že itak. Te pa še ostane nočni čuvaj. Ka san tak nočni tič in mi tou leži, pa bi pazo srca zavupanja vrejdnih lidi.
3. Spij Me Doj (SPIJMEDOJ), tou de se gvūšno zgrabila, ta vinska kapla pa bi nas vse pozdravila! NA ZDRAVDE!!!

Prišli podnevi in ostali še ponoči

Ljudje smo pač različni. Med nami so tudi taki, ki ponoči ne morejo spati ali pa ostanejo dlje časa pokonci, ker radi poslušajo nočne programe na radijskih valovih, torej tudi Murski val. Z njihovo pomočjo se tudi kličejo, pozdravljajo, spoznavaajo in srečujejo. Tako se jih je oprijelo tudi ime *nočne ptice*. Dokaj številni med njimi so se samoiniciativno odločili, da pridejo 9. avgusta h gostišču Trnek ob Gezovih jamah na Moti, in to že podnevi, ko se je tamkaj začel zanimiv kulturno-zabavni program. Tja se je ob dvajsetih za štiri ure preselil tudi Murski val, pa še mi (sodelavci Pena) smo bili zraven.

Ujeli so se na »Trnek«

Nočne ptice so predvsem ljudje dobre volje. Čeprav se jih je večina že srečala z abrahamom, so še vedno dokaj poskočni in tako so se večkrat zavrteli tudi pri Trnku ob zvokih ansambla Batefly. Foto: I. B.

Glavno besedo je imel humorist Korenov Lujzek (pomagala sta mu Boštjan Rous in Simona Spindler), z njim pa se je za nekaj časa precej dobro ujel tudi humorist Franc Gorza (stoji oz. nastopa pred odrom) ki ga je spremljala tamburaška skupina Biserica iz Ljutomera (na odru). Foto: J. G.

Med nočnimi pticami je še posebej agilna, dejavna, živahna ... Lojzka Kolarič iz Podgrada pri Gornji Radgoni (sedi v družbi Francija s Polzele, Dušana iz Kočevja in Stanka od Lenarta), ki pravi, da so našli svojo senco ob lepih ribnikih na Moti in da so jim bile ure druženja prekratke.

J. G.

Poleg že omenjenih so nastopili tudi pevka Antonija Ribič, ansambel Retaši, pevec Jože Kovač - Uri in glasbena skupina Pristavske ščuke, obiskovalce pa so med prireditvijo oziroma oddajo pozdravili tudi župani Ljutomera (na desni), Užica v Srbiji (stoji na sredini) in češkega Fulneka. Foto: J. G.

Panonijska glandifera (Želodna Panonija)

Panonski prostor so nekoč zaraščali obsežni hrastovi logi. In želod, ki je plod teh mogočnih, razvejanih dreves, je bil nekoč poglavitna hrana divjim in tudi domačim svinjam.

Prisotnost rimskih legij

Od konca prvega stoletja našega štetja so bile v Panoniji stalno nameščene štiri rimske legije, ki so dale provinci s številnimi pomožnimi enotami izrazito vojaški značaj. In zaradi množice hrastov so Rimljani to območje poimenovali tudi Želodna Panonija (Panonia glandifera).

Hrasti v soboškem parku, v ljutomerskem Parku prvega slovenskega tabora in še kje na območju današnjega Pomurja so nekakšen spomin na davne čase. So redke oaze minulosti. A včasih so hrasti pokrivali ogromna območja tukajšnje pokrajine. Z ustanovitvijo rimske kolonije Savarija (Szombathely) na današnjem bližnjem madžarskem ozemlju se je tudi v naših krajih gibalo precej vojaštva, ki se je gotovo prehranjevalo tudi z divjadjo, saj je je moralo biti v tistih časih v izobilju.

Cesar Trojan je podelil pravice rimske kolonije bližnji Petoviji oziroma Ptuj. Zelo prehodno panonsko območje je omogočalo hitro premikanje človeka in divjadi. Tu skozi so se preseljevala ljudstva iz Panonije v Italijo. In tu so se menjavala nomadska plemena. Spopadala so se s tujerodnimi plemeni, podjarmljala sosedje. In lovila so divje svinje, jelene, srnjad ...

Pobesnele divje svinje za lovci, ti pa v beg

Divjih svinj ni bilo lahko ujeti s preprostim orožjem. Ranjene živali so podivjale in napadale lovce. Iz srednjega veka se je v Dolencih na Goričkem ohranilo zanimivo ustno izročilo. Tukaj je bil nekoč na lovu neki grof. Na prostoru, kjer stoji današnja

Ptice - dajatev zemljiškemu gospodu

Mogočni stari hrasti v soboškem parku hranijo spomin na nekdanje čase, ko je bil želod še cenjena hrana za divje in domače prašiče. In med drevjem so žvrgolele številne ptice, ki so šle v slast posvetni in cerkveni gospodi. Foto: Franček Štefanec

cerkev sv. Nikolaja, ga je napadla pobesnena divja svinja. Splezal je na hrast in si tako rešil življenje. V zahvalo, da je ostal živ, je dal najprej postaviti na tistem mestu kapelico in pozneje je bila tukaj zgrajena cerkev.

Zanimiv dogodek je ljudstvo ohranilo tudi na lendavskem koncu. Od naših prednikov poimenovan kralj Matjaž naj bi se v času bivanja v lendavskem gradu udeležil lova na divje prašiče v gaju ob Dolgi vasi. Spremljal ga je gostitelj, lendavski grof Banfy z ženo Marjeto. In njo naj bi napadel razjarjen divji merjasec. Na srečo se je znašel v bližini nevarnega prizorišča madžarski kralj Matija Korvin oziroma po naše kralj Matjaž. Ubil je pobesneno divjad in grofici opral rano, ki ji jo je zadal divji prašič. V bližini je bil namreč vodni izvir. Grofica Marjeta se je pisala Banfy in tako naj bi nastalo ime Banfijev izvir.

Želod - dajatev zemljiškemu gospodu

Naši daljni plebejski predniki so prehranjevali svoje svinje tudi s hrastovim želodom. Udomačene svinje so spustili v hrastove gozdove, da so se nasitile. In od želoda so se redile tudi svinje zemljiške gospode Marija Kozar - Mukič je otela pozabi tudi naslednjo zanimivost: «... V več vašeh so ugotavljali, da ne morejo imeti živine, ker jim je zemljiški gospod odvzel pašnike. Prašičev ne morejo pasti v gozdovih, ker jim jih je gospoda vzela in morajo oddajati tudi želod. V teh naseljih morajo za denar kupiti celo drva za kurjenje, ker še suhih dreves ne upajo posekati, in plačevati morajo z želodom ...»

Ptice za sladokusce

Naši gozdovi so bili nekoč polni raznovrstnih ptic. In v glavnem ptice brinjeve so iz goriških gozdov romale celo na krožnike gospode v Budimpešti. Marija Kozar - Mukič je zabeležila, da je imelo v Kruplivniku na Goričkem svoje podložnike tudi župnišče od Grada. Podložniki so bili dolžni dajati župnišču letno par kokoši, par ptic in četrtno ovsa. Par ptičev letno so morali dajati svojemu zemljiškemu gospodu tudi še podložniki iz Kušanovec. Lov na ptiče je bil v štiridesetih letih dvajsetega stoletja znan v Porabju in pokrajini Orseg. Kmetje ptic nikoli niso pojedli. Tudi v štiridesetih letih so bile »slasčica« gospode v Budimpešti, na Dunaju in v Gradcu.

Zanimivo je, da naj bi bile nekdanje dajatve zemljiški gospodi v Krogu uvedene tako, da je imela neka zemljiška gospa dve hčeri za možitev. Ko sta se možili, sta hodili od hiše do hiše in prosili darove. In potem je postala oblika zbiranja kmečkih dajatev podložnikova letna obveznost. Ta razlaga je iz leta 1767.

Franček Štefanec

Madžarska hrana je pestra. Od nekdanj je njen sestavni del meso divje in domače svinje in za posladek so si nekoč plemenitaši privoščili tudi ptice trnovke z Goričkega ali Porabja. S takimi dobrotami, kot jih vidite na posnetku, vam postrežejo v okolici Blatnega jezera.

Naše živalsko bogastvo

Navadna česnovka

(Pelobates fuscus)

Mag. Valika Kuštor

Med posebnostmi oziroma redkostmi, ki jih varuje pomurska narava, je tudi nekaj vrst žab. Žabe so dvoživke, kar pomeni, da živijo tako v vodi kot na kopnem. Na vodo so vezane predvsem v času razmnoževanja, nekatere pa vse življenje.

Danes je znanih 4200 vrst brezrepnih dvoživk. Ker je njihova telesna temperatura odvisna od okolja, je največ vrst seveda v tropih, proti severu in jugu, kjer so temperature nižje, pa jih je čedalje manj. Tako jih najdemo na ozemlju Slovenije le še 13.

Med njimi je tudi navadna česnovka, ki je razširjena v osrednji in vzhodni Evropi. Slovenija je na jugozahodnem robu njene razširjenosti, tako da je omejena le na Pomurje in vzhodno Štajersko. Živi pa v okolju, kjer so dovolj rahla tla in kjer je v bližini voda. Navadna česnovka zraste do 6 cm, in to le samička, kajti samček je manjši, kar pri brezrepnih dvoživkah ni redkost. Zaradi nočnega načina življenja ima pokončne zenice, način življenja pa je dal pečat tudi njenim zadnjim nogam, ki so vse prej kot tipični žabji kraki, saj so kratke in z njimi ne skače.

Glede na način življenja bi ji lahko rekli tudi prikrita žaba. Dejavnost je namreč le ponoči, medtem ko dan preživi zarita v pesku ali rahli zemlji. Zakopava se ritensko, pri tem pa ji pomagata roževinasta lopatasta izrastka na palcih zadnjih nog. Torej je pred nevšečnostmi, kot so izsušitev, dnevni plenilci itd., kar dobro zavarovana. Če pa jo kak plenilec kljub temu zaloti, ga odžene tako, da iz posebnih žlez izloči vonjave, podobne česnovim; zato je postala »česnovka«.

Toda vsaka medalja ima dve plati, temna plat življenja navadne česnovke je, da je usodno vezana na peščena oziroma rahla tla. Če izginejo, izgine tudi ona. Veliko prednost, ki jo ima s specializacijo za skrivanje v tleh, zamenja velika neobogljnost, ko rahla tla izginejo. Specializacija nosi s sabo vedno riziko neprilagodljivosti. Podobno je pri ljudeh, kdor se s svojo izobrazbo ozko specializira (in tega je danes veliko), ne more kar tako preiti na kakšno drugo delo. Se pa seveda lahko prekvalificira, medtem ko se žival ne more ...

Nasploh so živali glede na človekovo iznajdljivost prav neobogljene, zato jim s svojimi posegi v naravo ne postavljamo prevelikih izzivov. Dejansko smo zaradi svojih sposobnosti uničevanja tudi njihovi skrbniki. Ker so tukaj že, ko se rodimo, je edino pošteno, da tu tudi ostanejo!

Na jesen, ko temperature dovolj padejo, se česnovke pripravijo na prezimovanje. Zavlečejo se v rove, ki so do 2 m globoko. Tu otpnejo in šele marčna toplota jih spet privabi na površje. Tedaj hitijo v bližnje mlake, kjer se bodo razmnoževale. Samci pod vodo kličejo samice, in ko se sparijo, odložijo mreste. Mresti so podolgovate, klobasaste tvorbe s 480–3000 jajčeci, iz katerih že po 5–11 dneh zlezajo paglavci. Ti potrebujejo za razvoj desetkrat več časa (56–110 dni) kot zarodki in so v nasprotju s paglavci drugih žab vsejedi. So tudi nenavadno veliki, zlasti tisti, ki se zaradi dolgega razvoja ne uspejo pravočasno preobraziti in v vodi prezimijo; ti zrastejo v prave velikane, ki skupaj z repom lahko merijo do 18 cm. Zaradi dolgega razvoja so paglavci navadne česnovke izpostavljeni mnogim nevšečnostim: izsušitvi voda, zajedalcem, kot so sesači, sodobnim virom onesnaževanja itd., zato občasno množično poginjajo.

Navadna česnovka je sploh zelo občutljiva za kakovost vode in tal, včasih je bila tudi bolj razširjena, sedaj pa se njen areal (območje razširjenosti) manjša. Kljub temu je mednarodni naravovarstveni akti še ne varujejo, saj je ponekod njena gostota še velika. Je pa vključena v rdeče sezname držav, v katerih je meja njene razširjenosti. Tako ima pri nas status redke vrste (R) in tudi slovenski biologi ji posvečajo vedno več pozornosti.

Slovstvo: Sket B. et al., 2003. Živalstvo Slovenije. TZS, Ljubljana. 664 str.; <http://amphibiaweb.org>; <http://pina.soros.si/> shs

Senzacija na Šalovskem Bregu

Jurij Zauneker

Neverjetne, vendar resnične zgodbe

To, da je narava včasih samovoljna in si marsikaj privošči, dobro vemo. Toda to, kar se je zgodilo na Šalovskem Bregu v kurniku Adele Lepoša, je skorajda neverjetno ali na meji resničnega.

Če bi vam kdo povedal, da ima kuro, ki je postala kokot, kaj si boste mislili o njem? Rekli si boste, ta pa ni čisto pri pravi, ali da si je morda zaželel, da se z vami pošali, da je lažnivec, da mu manjka v glavi kolešček, da mu je naškodila letošnja vročina ali karkoli že, le tega ne, da je z njim čisto vse v redu in da ima na podstrešju vse na svojem mestu.

Kura postala petelin

Na Šalovski Breg

Meni so rekli ravno to, torej to, da je v Šalovcih, pravzaprav na Šalovskem Bregu, petelin, ki je bil svoj čas kura, in da ga najdem pri v Šalovcih in okolici dobro znani gospe Adeli. Namesto da bi modroval in se delal pametnega, sem se odpravil na kraj dogodke, kot bi se to reklo v policijskem žargonu, ali če bi oni delali zapisnik.

Šalovski Breg je, normalno, nekoliko oddaljen od Šalovec in k njemu morate zaviti že pri šoli, na začetku vasi. Adelino hišo boste našli kaj hitro. Ko pridete vrh slemena, zavijte levo, in ko pridete mimo pokopališča, dvakrat vprašajte. Če se vam bo zdelo, da pri hiši ni nikogar, dvakrat glasno zakličite: »Gospa Adela, gospa Adela!« Če bo sreča, kot sem

jo imel jaz, se bo takoj pojavila. Z druge strani ceste je z mačkom v naročju prihajala od sosedu.

Gospa Adela in o kuri

Očitno prvi vtis, ki sem ga naredil na Adelo, ni bil ravno bleščeč, saj se je vedla do mene, tujca, nekako nezaupljivo in je, sem imel občutek, na hitro ocenjevala, kaj neki bi prodajal ali kaj me tukaj nosi. Da bi vse skupaj čimprej pripeljal v prijateljske vode, sem se izgovoril na Irmo, ki me je sicer opozorila na Adelino kuro - kokota. Irma, ki je tudi sama nekoč stanovala na tem bregu, je očitno pri Adeli dobro zapisana in vzdušje ter nadaljevanje pogovora je bilo potem temu primerno.

Seveda sva takoj prišla na kuro, pardon, petelina. Da bi bilo vse bolj razumljivo, se je

Rep sicer še ni povsem petelinji, vendar še vedno raste.

Adela morala spomniti njegovih začetkov, najbolj rosnega obdobja. Za življenjepis živali, ki je bila svoj čas kura, zdaj pa je petelin, ne moremo reči, da bi bil kaj posebnega. Pač kot se za kure spodobi.

Adelina mama je pred dobrimi 12 leti nastavila pod kokljo 12 jajc, iz katerih so se izlegli lepi, srčkani rumeni piščančki. Lepo so odrasčali, postali kure, ki so pridno nesle jajca. In tako, kot bomo tudi mi nekoč, so z leti odšle druga za drugo na oni svet. Razen te, o kateri teče zgodba. Ta je bila posebej dobra nesnica in tako je bilo še pred tremi leti, potem pa je prenehala nesti. Ker je bila, kot smo že povedali, dobra nesnica, si je pri Hercegnih, kot se po domače pravi Lepoševi domačiji, zaslužila spokojno življenje. Pa si je?

Spremembe in preobrazba

Precej časa po tistem, ko je prenehala nesti jajca, se je še obnašala normalno, potem pa so se že začele kazati prve spremembe. Najprej so opazili, da vse manj kokodaka, čemur pa niso posvečali kakšne pozornosti. Normalno, kdo se na vasi ozira na to, če kakšna kokoš kokodaka malo več ali malo manj! Večjo pozornost jim je kura vzbudila, ko so ugotovili, da ji je začel rasti greben, kmalu za tem pa še rep. Potem so že ugotovili, da z njo nekaj ni v redu in da očitno spreminja spol. Ko je nekega jutra zakikirikala, pa je bilo vse jasno.

Buzorant

Seveda so bili sosede o vsem sproti seznanjeni in od tistega časa, ko je kura - kokot zakikirikala, je dobila tudi svoje ime. Zdaj ji (mu) nihče več ne pravi drugače kot Buzorant. Edino, kar Buzoranta loči od drugih petelinov, je to, da ne poje zgodaj zjutraj, ampak začne šele okrog osem ure. Pravijo, da poje zelo lepo. V kurniku spi z drugimi kurami in s še enim petelinom in se dobro razumejo. Ta drugi petelin se ne ozira na spremembe in ima Buzoranta še zmeraj za kuro, le-ta pa ga ne pusti na sebe.

Kaj pravijo strokovnjaki?

O tem smo se po telefonu pogovarjali z živosozdravnikom Markom Nabergojem (Veterinarski inženiring Nabergoj) in Alešem Števanecem (Živnoredski zavod). Oba sta povedala, da se s takšnim primerom še nista srečala. Po tem, kar sta slišala, domnevata, da gre za hormonske motnje, ki so pripeljale do tega, da je dobila žival zunanje značilnosti drugega spola. To sicer ni pogost primer, dogaja pa se. To krat na Šalovskem Bregu ...

Joseph Maria R.

Adela Lepoša s petelinom, ki je bil še pred tremi leti kura.

Vladimir in Silva Anfalov

»Vse v naravi se giblje s svojim naravnim ritmom. Gibanje je osnovna esenca zdravega telesa, uma in duše.« Gre za načelo, ki Vladimirju Anfalovu ni vodilo samo pri opravljanju njegovega poklica, kjer raziskuje povezavo telesa in psihe ter išče uporabne pristope zdravljenja in osebnega razvoja, temveč tudi vodilo v njegovem celotnem življenju. Vladimir Anfalov je živel in se izpopolnjeval v Ashabadu, v Jalti, Kijevu in Moskvi. Zdaj že dobrih deset let živi v deželi ob Muri. »Zdaj v duši že čutim, da je Pomurje kraj, za katerega lahko resnično s pripadnostjo, pa čeprav so v mojem srcu tudi prostranstva moje rojstne domovine, povem: Tu je moj dom.« Še posebno, ker je v Murski Soboti spoznal ženo Silvo, s katero sta si v Černelavcih pri Murski Soboti pred nedavnim zgradila hišo, kjer ima Vladimir tudi prostore, ki bodo namenjeni za prirejanje različnih delavnic.

Ljudje niso samo kup kosti

Vladimir Anfalov je sicer prišel v Mursko Sobotu kot kiropraktik, toda sam pravi, da na ljudi nikakor ne more gledati samo kot na kup kosti, ki jih mora od časa do

in njihovih kultur. Živel je v Ashabadu, kjer se že pozna vpliv Azije, se nato preselil na Krim, v Kijev in v Moskvo, vmes pa zaradi različnih projektov preživel nekaj časa tudi na Poljskem in Hrvaškem.

Najbolj ga je prevzela prijaznost

O svojem prvem prihodu v Slovenijo pravi, da sta ga najbolj prevzela prijaznost pomurskih ljudi in prostrana prekmurska ravnica, ki ga je spomnila na krimske ravnice ali pa ukrajinske stepe. V prvih mesecih je navezal veliko stikov z ljudmi. »Največkrat smo se sestajali ob kavi v hotelu Diana,« se spominja Vladimir. Druženje z ljudmi mu je prišlo v navado. »Morebiti zaradi mojega otroštva v Ashabadu. Živel smo v rusko govoreči manjšinski skupnosti. Pripadali so ji ljudje, ki so v mesto prišli iz različnih krajev, na primer iz Rusije, Ukrajine in Gruzije. In bilo nas je veliko otrok, dvajset, trideset, ki smo vse, kar smo počeli, počeli skupaj. Tako sem se že takrat naučil komunikativnosti in družabnosti,« še dodaja naš sogovornik.

Vladimir Anfalov se je v življenju ukvarjal tudi s športom. Vadil je vaterpolo in borilne veščine. Študij je posvetil nabiranju znanja o fizični rehabilitaciji in

Vladimir je Silvi pokazal vse lepote krajev svoje domovine. Tudi ta fotografija je nastala na njunem potovanju po Krimu.

V srcu ruska prostranstva, v duši pa Pomurje

Kijev v času Vladimirjevega študija.

časa izravnati, temveč kot na celotno živo bitje, saj so spreminjanje, osebnostna rast in zdravljenje mogoči šele, ko dovolimo svoji energiji, čustvom in mislim, da se prebujajo in prosto tečejo skozi naša telesa. Vladimir Anfalov se je med svojim izobraževanjem naučil, kako pomagati ljudem pri tem. Toda samo izobrazba ni dovolj, potrebne so tudi izkušnje in srečevanja. Danes lahko zapišemo, da je v svojem življenju spoznal že veliko ljudi

psihologiji. Po končani univerzi je delal v Jalti na Krimu, kjer so ga prevzele lepote tamkajšnje pokrajine, morja, že omenjenih krimskih ravnin in krimskih planin, ki so delovale kot njihovo nasprotje. Toda želja po spoznavanju, nabiranju znanja in srečevanju z ljudmi ga je kljub vsem naravnim lepotam gnala nazaj v Kijev in pozneje v Moskvo. Po zagovoru magisterija, ko je bil na oblasti že Gorbačov in so se ruske meje odprle, je že obiskal Poljsko in Češko, pri tem delal na različnih projektih in obenem razmišljal, da si je treba najti stalnejšo zaposlitev.

Mama je bila navdušena nad Bohinjskim jezerom

V Slovenijo je prišel prek Novega Sada in Pulja, kjer je nekaj časa delal, a se vmes vrnil domov, vse dokler se ni dokončno odločil, da bo ostal v Murski Soboti. »Velike razdalje mi ne pomenijo veliko. Vsi, ki smo živeli v nekdanji Sovjetski zvezi, smo navajeni na prostranost. Zato mi 1500 kilometrov, ki ločijo Mursko Sobotu in Kijev, ne pomeni veliko,« je zatrdil Vladimir. V Kijevu živijo tudi njegovi starši in Vladimir jih večkrat obišče. Na popotovanje in ogled Kijeva, Jalte, St. Petersburga in Moskve je povabil tudi ženo Silvo. »Če ne bi bilo Vladimirja, nikoli

ne bi videla in »v živo« spoznala vseh krajev, o katerih pa sem veliko vedela že prej iz moževega pripovedovanja,« je dejala Silva. Vesela je tudi, ko ju obiščejo Vladimirjevi starši. Zakonca Anfalov sta jim pokazala že vse lepote Slovenije. »Moja mama je bila najbolj navdušena nad Bohinjskim jezerom,« smo izvedeli od Vladimirja.

Graditi vezi

V njuni hiši v Černelavcih pa niso dobrodošli samo njuni sorodniki, temveč tudi njuni prijatelji, pa najsi bodo iz Slovenije ali iz Kijeva in Moskve. »Vedno radi pridejo. Tistim iz moje domovine skušava kar najbolje predstaviti slovenske kraje, ljudi, navade in običaje, tistim iz Slovenije pa ruske in ukrajinske. «Meniva namreč, da je treba graditi vezi med ljudmi, čeprav oboji veliko vedo tako o Sloveniji kot Rusiji in Ukrajini. Najini sorodniki namreč preberejo vse, kar v Kijevu piše o Sloveniji, in na televiziji pogledajo vse športne dogodke, kjer nastopajo slovenski tekmovalci, celo včasih bolj v šali kot zares naju obveščajo o novih cenah slovenskih izdelkov v njihovih trgovinah,« sta povedala Silva in Vladimir. Na svoji poti sta zakonca Anfalov naredila še korak naprej. V svoji hiši sta uredila prostore, kjer bodo tako imenovane delavnice, na katerih se bo Vladimir ukvarjal s projekti telesno orientiranega psihotreninga in razvoja osebnosti. Za vse ljudi namreč velja, da so telo in duševni procesi v njem neločljivo povezani. »Ko človek začne izgubljati stik s telesom, začne izgubljati tudi del sebe, s tem pa del energije in življenjske moči,« je zatrdil Vladimir. Zaradi vsega tega želi ljudem pomagati in glede na znanje in izkušnje mu bo zagotovo uspelo.

Dejan Fujs

Vladimir je Silvo fotografiral na Jalti.

Silva in Vladimir Anfalov. Na fotografiji se jima je pridružila tudi vnukinja Lina.

Vruum

vruuum

Prometnovarnostni center Gaber ob Noršinski cesti v Murski Soboti postaja čedalje pomembnejši poligon za motociklistične dirke, ki si jih ogleda vedno več gledalcev. Tako je bilo tudi to nedeljo, ko so bile na sporedu dirke za državno prvenstvo.

Ti vražji fantje na jeklenih konjičkih

Najprej so štartali tekmovalci v razredu minimoto, to so tisti majhni motorčki, pri katerih voznik sedi skoraj na tleh. Tu je pokazal največ spretnosti Matjaž Leban iz Kopra. In če smo že pri Primorcih, moramo poudariti, da so oni verjetno največji »fanatiki« tovrstnega dirkanja v Sloveniji, vsaj tako je bilo mogoče sklepati po številnih registracijah in improviziranih taborih, ki so si jih ljudje s sončnega dela Slovenije postavili znotraj centra. Poleg njih je bilo še največ Gorenjcev. V razredu R3 in R4 s skuterji do 50 in 70 kubičnih centimetrov je nastopilo skupno enajst tekmovalcev, v prvi vožnji pa je slavil Beno Lipnik iz Avtomoto društva Orjaki iz Ljubljane. Vozil je s povprečno hitrostjo 61 kilometrov na uro, tekmovalci pa so morali prevoziti 14 krogov. Za lažjo primerjavo naj povejmo, da so prevozili najboljši en krog približno v 45 ali 46 sekundah. Malo manj zanimiva je bila dirka v razredu R5 - Supermoto do 85 kubičnih centimetrov, saj sta bila samo dva prijavljena tekmovalca. Tu je Klemen Gerčar iz AMD Sitar Dunlop Racing iz Kamnika brez težav ugnal Nika Volčiča iz Avto-moto društva Gorica.

Kljub močni pripeki se je zbralo pri centru Gaber več kot tisoč ljudi, v znamenju dirk pa je bila skoraj cela nedelja. Že dopoldne so organizatorji za ves promet zaprli Noršinsko cesto in jo ponovno odprli šele zvečer. Ob devetih dopoldne so bili na vrsti najprej treningi, prave dirke pa so se začele ob dveh popoldne. In glede na to, kako so gledalci posegali po osvežilnih in tudi malo manj osvežilnih (si lahko predstavljate takšen moški šport, kot je motociklizem, v Soboti brez piva?) pijačah, ki jih ob več stojnicah in v baru zares ni manjkalo, si lahko mislite, kako je bilo šele dirkačem v popolnoma zapetih kombinezonih in pod čelado.

Nato pa je bila na sporedu glavna dirka - najmočnejši razred R6 Supermoto -, kjer je tekmovalo 17 dirkačev, med njimi tudi Sobočan Kristijan Klekl s štartno številko 44. Kristijan je na dopoldanskih kvalifikacijah padel, vendar kljub temu dosegel zelo dober čas. Tudi v redni dirki se je odlično držal in bil s pametno vožnjo brez pretiravanja od začetka do konca na šestem mestu. Gledalce pa je navdušil zmagovalec Beno Štern iz AMD Domžale, ki je na drugo mesto potisnil svojega največjega izzivalca Marka Škarjo iz AMD Sitar Dunlop Racing. Pri tej dirki pa je že bilo hrumenje in cviljenje gum, ki požene adrenalin po žilah in zaradi česar so motoristične dirke v živo mnogo privlačnejše kot po

televiziji. Čeprav se je tukaj vse srečno končalo, pa na prireditvi povsem brez padcev ni šlo. To je v drugi vožnji občutil tudi Kristijan Klekl, ki mu je med dirko počila guma. Vse podrobnejše rezultate in informacije lahko najdete na spletni strani www.avtomotosport.com, dodajmo pa še, da so se kljub prepričanju, da gre za moš-

ki šport, med dirkači našle tudi ženske. Za vse tiste, ki ste zamudili tokratno dirko, bo nova priložnost za ogled hond, kawasakijev, suzuki-jev, aprilij in drugih jeklenih konjičkov 21. septembra, ko bo v Murski Soboti spet dirka za državno prvenstvo.

T. K.
Jure Zauneker

Nikaragva – večina

Dragica Heric,

dipl. novinarka, sem šla prvič v Nikaragvo leta 1997 po večletnem dopisovanju z zelo dobro prijateljico Svenjo, ki je pismo vedno končala z besedami: »Dragica, to moraš videti, moraš spoznati te čudovite ljudi, lepo pokrajino ... moraš priti v Nikaragvo«. In res sem šla in ne le enkrat. Potovanje za dalj časa na drugo celino zame nikoli ni bil dopust ali počitnice. Vsako potovanje sem vzela kot del mojega življenja, ki ga bom pač preživela z drugimi ljudmi in v drugih krajih. Tudi tam sem vsak dan vstala, šla na avtobus, jedla,

šla na kavo, srečala kakšno prijetno osebo, jo spoznala in se spoprijateljila z njo. Ničkolikokrat sem bila tako povabljen v tujo hišo med tuje ljudi in tako opravljala še druge vsakdanje stvari, kot so kuhanje, pospravljanje, delanje na vrtu ali njivi. Po mesecu dni ali celo pol leta je slovo zelo hudo, vendar se oboji tolažimo s tem, da smo bogatejši ...

Nikaragva je ena največjih in najrevnejših srednjeameriških držav. Ljudje se ob pacifiški in atlantski obali, kolikor je sploh naseljena, preživljajo z ribištvom, v notranjosti pa s kmetijstvom. Večji del prebivalstva živi v veliki revščini, le peščica ljudi, v glavnem politiki, veliki veleposestniki, ki so večinoma tujci in imajo v lasti velika podjetja ali plantaže, živijo v izobilju. V največji revščini živijo ljudje na plantažah kave ali kakava, kokosa ali banan, nekje v hribovitih predelih, daleč od civilizacije. Ena takih je kavna plantaža La Fundadora, ki leži kakšnih 30 kilometrov severno od najbližjega mesta Matagalpe.

Kljub varnostniku z orožjem marsikdo ob koncu dneva ugotovi, da mu je bila ukradena kakšna vreča nabrane kave, in s tem se ponavadi mora sprijazniti.

Ljudje se med sabo dogovorijo, kje se bodo umivali moške s sinovi, kje matere s hčerami in kje bodo prostori za pranje perila. Žal so velikokrat potoki in reke zaradi suše zelo izsušeni.

Mestne tržnice so pravo mesto v mestu. Ni je stvari, ki je na tržnici ne bi našel, prevladuje pa seveda bogata izbira sadja in zelenjave.

Ker učiteljica prihaja od daleč, se nikoli ne ve, ob kateri uri se bo začel pouk. Ko pride, pozvoni in čez približno pol ure se pouk začne.

Vsaka ulica ima svojo prodajalno tortilij, ki so dobre le sveže.

Čeprav imajo modernejšie zidane kuhinje že dimnik, si je Rosita naredila poleg zidanega ognjišča svoje ognjišče, ker pravi, da ji da dim v kuhinji pravi čar za kuhanje.

Ulice so polne potujočih kuhinj, ki ponujajo ocvrte banane ali kuhan riž, fižol, solato in različne vrste mesa z žara.

jih zasluži le za riž, fižol in tortiljo

Pot od Matagalpe do kavne plantaže La Fundadora lahko traja tudi po več ur. Začne se z avtobusom, starim ameriškim school busom, po zelo ovinkasti, hriboviti, delno asfaltirani, delno makadamski cesti. Nekje med plantažami na pol poti na relaciji Matagalpa-Jinotega je treba izstopiti in zaviti na stransko, skoraj gozdno pot, po kateri je še pred nekaj leti bilo mogoče potovati le peš ali z dobrim džipom ali tovornjakom, s katerim so prevažali kavo. Danes se pride do tja po nekoliko bolj urejeni makadamski cesti, če ni deževno obdobje, nekajkrat dnevno vozi Toyotin džip, ki prevaža potnike s kavnihi plantaž v razdalji 30 kilometrov do glavne ceste proti Matagalpi oziroma Jinotegi. Po dobri uri vožnje po gozdni poti, če se prej ne odpraviš sam peš, prispeš na kavno plantažo La Fundadora. Kako velika je La Fundadora, ne ve nihče. »Vsi ti hribi okrog in okrog naselja so La Fundadora,« so mi povedali prebivalci. Še pred nekaj leti je tu živelo približno 80 družin, ki so delale in živele od kave. Danes jih je le še polovica, saj so zaradi slabega zaslužka ljudje odšli na drugo kavno plantažo ali pa iskati službo v mestu. La Fundadora je bila namreč organizirana kot zadruga, ki se je močno zadolžila, dokler je ni prevzela banka. Le-ta ni imela interesa ali pa ni imela znanja, da bi skrbela za plantažo, in tako je bila letina vsako leto slabša. Čeprav so v 90. letih s pomočjo različnih mednarodnih organizacij zgradili in ustanovili vrtec, osnovnošolsko izobraževanje, nujno medicinsko pomoč, so delavci odhajali. Poleg tega so dobili skupni vodovod s pipo v središču naselja, elektriko in s tem televizijo, so spoznali, da obstaja zunaj ograje kavne plantaže La Fundadora še neki drugi svet, nič hudega sluteč, da je ta svet seveda veliko bolj krut. Le kako bi vedeli, če so vsa ta leta poznali le delo na kavni plantaži. Največje veselje na kavni plantaži je, ko se začne obiranje pridelka. S petjem, spogledovanjem mladih, polno smeha in veselja ter prijetnega druženja sprejemajo to vsakodnevno delo, obiranje kave.

Obiranje kave traja od novembra do februarja

Kavovec je drevo, katerega listi so trdi kot usnje in dišijo kot jasmín, deblo je gladko in ravno in lahko zraste tudi do 10 metrov visoko. Vrste, ki jih gojijo, zrastejo do tri metre, potem jih obrezujejo, sadež je v obliki rdeče ali rumene jagode, od 1 do 2 cm debel, ki je zelo slaček in lepiliv, v sredini pa sta koščici - kavno zrno, ki je rumeno zelene do sive barve in je obdano s srebrno kožico. Kava vzklíje v dveh mesecih, po 10 mesecih jo presadijo na prosto, med drevesa, zaradi sence, po štirih letih ima prve cvetove in leto kasneje prvič obrodi. Kavovec dočaka okrog 40 let, do 15 let pa daje največji pridelek. Obiranje traja štiri mesece, eno drevo obirajo po dvakrat do trikrat. Začne se novembra in konča februarja ali marca. V teh mesecih traja delovni dan za celotno družino od jutra do večera. Gospodinja vstane ob 4. uri zjutraj, zakuri ogenj ter skuha riž, fižol in kavo v tolikšnih količinah, da zadostuje za vse člane družine za tisti dan. Največ časa ji vzamejo še tortilje, kruh iz grobo mlete koruze in vode. Ob 5. uri se že sliši glas roga, ki delavce kliče na zbirališče kavnihi nasadov. Vsak spada v skupino, ki jo vodi delovodja, ki vsakemu delavcu določi red kavovcev, ki jih mora obrati, kasneje pa nenehno preži nad njihovim delom. Kavo obirajo vsi člani družine, razen tistih, ki obiskujejo šolo ali so vrtcu (teh je malo). Odrasli in večji otroci jo obirajo z drevesa, najmlajši pa jo pobirajo po tleh. Starši so sicer navdušeni, da se otroci v šoli naučijo brati, pisati in računati, vendar jim je žal, da jim ne pomagajo obirati kave, saj bi s tem več zaslužili, poleg tega pa vedo, da s to šolo na plantaži nimajo nobenih možnosti za nadaljnje šolanje v mestu.

Otrok po dojenju že pije kavo

Ko je ura 14, se spet zasliši glas roga, ki oznanja konec obiranja za tisti dan in začetek natovarjanja kave za transport v tako imenovano beneficijo za obdelavo kave. Vsi se zberejo na enem mestu, kjer delavci, ki so iz navadnega delavca napredovali v delovodjo, preštejejo, koliko kave je kdo nabral. Če gre za končno obiranje, je treba ločiti še zrele od nezrelih jagod. Nezrele so seveda manj plačane. Od celoletne nege kavovcev in vremenskih razmer je seveda odvisna rodnost kavovca in s tem tudi njihov dnevni ali mesečni zaslužek. Ko je kava natovorjena, dobi vsak še bon za hrano, s katerim dobi v

skupni kuhinji dnevni obrok (tortiljo, riž in fižol ter kavo). Zaslužek je tolikšen, da v družini ne manjka riža in fižola, za druge življenjske potrebščine pa le občasno. V naselju je sicer trgovina, v kateri poleg soli, zobne paste, mila za perilo in mila za telo ter še česa ne manjka cigaret, piva in kokakole. Občasno je trgovina založena s kakšno zelenjavo ali sadjem, ki ju nekaj pridelujejo tudi na svojih vrtovih okrog lesene ali delno zidane kolibe. Sir ali meso, če si ga kdo tu in tam lahko privošči, prodajajo tisti, ki imajo kakšno žival. Večino dni je na jedilnem listu riž s fižolom ali fižol z rižem ali gallo pinto (riž in fižol še enkrat pogret in zalit z vodo od kuhanega fižola). Ko odpeljejo kavo, se obiralci odpravijo do najbližjega potoka, kjer se umijejo. Čistih hribovskih izvirov ne manjka, razen če nastopi sušno obdobje ali če jih onesnažijo z odpadnimi tropinami kave. Ob večerih se mlado in staro zbere pri tistih, ki imajo televizor, da si z navdušenjem in občudovanjem ogledajo kakšno mehiško ali brazilsko TV-nadaljevanko. Kava gre še isti dan v beneficijo, kjer se pod pritiskom vodne pare sadež loči od kavnega zrna, ki gre v naravno sušilnico, na sonce, da odpade z zrnca še kožica. In potem gre kava v mesto v pražarno. Šele pri praženju (400 do 600 stopinj) dobi kava pravo aromo. Po slednjem se vrednost kave poveča za 20- do 30-krat. Torej je razumljivo, da imajo obiralci tako revno življenje in da pijejo na kavni plantaži slabo kavo, mi bi rekli »pobarvano vodo«, ker je za njih predraga. Takšno je življenje v hribovitem severnem delu Nikaragve na 1000 do 1700 metrih nadmorske višine.

Reggea in koka dajeta ritem karibski obali

Zahodna stran države je pas neprehodnega gozda, ki se iz leta v leto oži, ker ga kmetje požigajo, da bi dobili več rodovitne zemlje, ki sega do karibske obale Atlantskega oceana. Na karibski obali Nikaragve sta le dve naselji, večje se imenuje Bluefields, in nedaleč v stran sta edina nikaragovska majhna otočka Isla del Maiz Grande (Veliki koruzni otok) in Isla del Maiz Pegueña (Mali koruzni otok). Od glavnega mesta Managua do Velikega koruznega otoka se po zraku pride z majhnim avionom v slabih dveh urah, po celine pa dva do tri dni, in sicer najprej pol poti z avtobusom do Rame. Od tam se pot nadaljuje z ladjo po reki Escondido do Bluefieldsa in potem še do rajskega otoka Isla del Maiz Grande. Tako kot na celotni karibski obali, živita tudi na otoku črnski skupini Garífuna in Rama. Španci so jih v času kolonizacije kot sužnje prepeljali v Nikaragvo in si življenja ne predstavljajo brez svoje glasbe reggea in koke. Uradni jezik je španščina, čeprav vsi govorijo tudi angleški jezik. Otok je pravi raj s turkizno barvo morja, belimi peščenimi plažami, poln kokosovih palm, ki so jih zasadili po velikem orkanu pred mnogimi leti, ki je uničil vso koruzo, ki je takrat rasla po vsem otoku in je po njej dobil tudi ime.

Najbolj naseljen del Nikaragve je vzhodni pacifiški del. Obalni del je nekoliko izseljen zaradi velike nevihte pred tremi desetletji, ko je velik val, dolg 150 kilometrov in visok 15 metrov, zalil naselja. V nesreči je umrlo več kot 100 ljudi, še več jih je izgubilo streho nad glavo in veliko se jih je izselilo. Večino njihove zemlje, predvsem ob obali, so kupili bogati ljudje iz večjih mest. Tisti, ki so ostali na obali, so danes v glavnem vrtnarji, čistilke, kuharice, varuške bogatim lastnikom ogromnih počitniških vil. Ljudje živijo zelo skromno, glavni vir zaslužka je ribištvo, pri čemer pomagajo tudi otroci, ki v morju nabirajo školjke za prodajo na mestnih tržnicah. Večina večjih mest, Leon, Masaya, Granada, ki so jih v svojem stilu zgradili španski kolonizatorji, je do sto kilometrov oddaljena od obale. Prava podoba velike revščine in peščice bogatih pa je glavno mesto Managua, ki je zaradi nenehnih potresov in drugih naravnih nesreč brez svojega jedra. Mesto sestavljajo velika barakarska naselja, nekaj v zadnjih letih zgrajenih modernih zgradb, veliko in povsem onesnaženo jezero, velike in nevarne tržnice z najrazličnejšim sadjem in zelenjavo in avtobusnimi postajami s starimi, komajda voznimi ameriški school busi. Dobra lastnost le-teh je, da nimajo oken in je preprih v tisti vročini in gneči zelo dobrodošel, imajo pa star kasetofon z domačo pop glasbo. Prej kot pogovor med potniki je na avtobusu slišati njihovo petje. Zaradi ropotajočega motorja ima šofer vedno eno roko na gumbu kasetofona za glasnost, ki jo

Na tripasovnici v glavnem mestu Managua ni posebne gneče in zastojev, se pa na njej znajdejo vsa mogoča prevozna sredstva. Pred leti je bila v Nikaragvi tudi železnica, a jo je po padcu sandinistov predsednica Violeta Chamora, ki je ponovno začela sodelovati s Severno Ameriko, prodala ZDA.

Kakavovci, kavovci, kokosove palme, bananovci – so drevesa, ki spadajo na dvorišče okrog hiše. Če je le-to večje, je tudi več dreves in sadeže prodajajo na tržnici. Ti bananovci so bili pred kratkim obrani in banane dobo po dveh ali treh tednih ležanja v temnem prostoru zrele za prodajo.

zmanjša pri zmanjšanju hitrosti oziroma na postajališču in poveča pri večji hitrosti. Na avtobusu, še zlasti na postajališču, ponujajo domače pecivo, pečene banane s čilijem (kot čips), razne doma narejene sokove v pvc-vrečkah in še marsikaj. Vsaka stvar ponavadi stane 1 cordobo (nikaragovski denar) in dobro je, če imaš drobiž, prvič, ker se kupuje in prodaja v veliki naglici, in drugič, ker je prodajalec otrok, ki najverjetneje ne zna šteti dlje kot do deset. Nasploh je na ulici veliko otrok, ki jih starši namesto v šolo pošljejo prodajat ali pa enostavno prosjačit. Nikoli se ne ve, ali bo ta denar za kruh ali alkohol.

Otrok bogatih staršev ima veliko pineto, revnih pa majhno

Otrokov najlepši dan v letu je njegov rojstni dan. Ne gleda na to, kako starši ravna s svojim otrokom, se ga do 15. leta spominja ob njegovem rojstnem dnevu. Glede na svoj status mu, če je le mogoče, pripravijo tudi zabavo, ki naj bi bila namenjena predvsem otrokom. Slavljenec dobi pineto, to je lutka iz mavca in papirja, napolnjena s sladkarijami. Lutka se na vrvi obesi na drevo ali kakšen drog, tako da visi. Otroci posamezno z zavezanimi očmi skušajo ciljati v lutko tako dolgo, dokler je ne razbijejo in sladkarije v njej popadejo po tleh. Ko se to zgodi, si vsak otrok poskuša nabrati čimveč sladkarij. 15. rojstni dan je zadnji rojstni dan, ki se praznuje na tak način, saj s tem letom otroci postanejo odrasli oziroma v novjšem času mladostniki, ki jim je že marsikaj dovoljeno ...

Po dolgoletnem diktatorstvu družine Somoza, ki se je končalo s sandinistično revolucijo leta 1979, potem vodenju sandinistov in predsedovanju Daniela Ortege, danes v Nikaragvi ni več ameriških vojakov, ni več ameriškega embarga, ni več ameriški kapital. Vsak dan več industrijskih podjetij, podjetij, ki iz banan, papaje, avokada ... delajo vitaminske tablete. Nič več ni »amor« in polno otrok, pač pa boj za denar.

Največje jezero v Srednji Ameriki Lago de Nicaragua ima več kot 360 otokov, od majhnih, na katerih je le ena družina, pa do največjega, kjer živi okrog 30.000 prebivalcev.

Po vsej državi je velika revščina, največja pa je na jugu države, no meji z Costa Rico. Majhne lesene kolibe brez vade in elektrike, v kateri ne živi le ena Nica ali en Nico (Nica - Nikaragovka, Nico - Nikaragovec).

ali polž
v solati (8)

Je voda res dobra samo za žabe?

V teh pasje vročih dneh bi kar naprej pili. Toda kako oziroma s čim se odžejati, da ni težav, takšnih in drugačnih? Da se nam torej ne zavrti od »maliganov«, če spijemo preveč steklenic piva, preveč kozarcev »špricarjev« ali kakšnih drugih alkoholnih pijač, ali pa nas potem ne muči »žgarjavica« zaradi razno raznih sladkanih napitkov oziroma mešanic. Odgovor je seveda enostaven: Piti je treba predvsem čisto vodo, ki ne odpravlja samo žeje, ampak ima tudi več zdravilnih učinkov. Vendar je v veselih družbah večkrat slišati trditev, da je voda dobra samo za žabe. Svojčas sploh nisi bil pravi frajer, če si na veselici ali v kakšnem gostinskem lokalu naročil vodo. Spoštovanja vreden je bil predvsem tisti gost, ki je spil (in plačal) čim več vina ali piva. Na srečo se časi spreminjajo. O tem smo se lahko prepričali tudi z obiskom nekaterih gostinskih lokalov na Goričkem.

Gostilna Lovski dom Cankova

Ustrežljiv natakari Andrej Sapač, Lovski dom Cankova, je izpolnil našo željo in prinesel le deciliter vode. Pa ne iz pipe, iz plastenke! Ja, voda gre sploh dobro v promet, zlasti pri ženskah; najpogostejše pa si naročijo »džus pa vodau«.

Najin »inšpekcijski pohod« se je tokrat začel v Lovskem domu pri Cankovi, ki je v lasti tamkajšnje lovske družine, najemnik lokala pa je njihov član Andrej Sapač. Sedla sva na zunanjo teraso in kmalu sva bila na vrsti za naročilo. »Kavico s smetano in kavico z vodo bi,« sva naročila. Andrej se je prijazno nasmešnil in nama brž hotel ustreči, vendar sva želela vedeti, kakšno vodo bova dobila. »Ja, kakšno pa želite? Vam lahko natočim iz pipe?« naju je vprašal. Odgovorila sva, da bi raje deciliter kakšne druge vode. »Bo v redu guava?« je sledilo naslednje vprašanje. Prikimala sva in bila radovedna, v kakšni embalaži je ta voda. »V pollitrski plastenki,« nama je pojasnil. »In kaj boste potem storili z ostankom?« sva bila še naprej nadležna. Prijazno je odgovoril, da to ni noben problem, saj jo bo spil on. No, sedaj sva končno razkrila svoje namene. Zanimalo naju je še, ali bi morda lahko dobila kakšno vodo v manjši steklenici, in dobila odgovor, da je ravno dan prej naročil 2,5-decilitrsko steklenico, ker so nekateri gostje že povpraševali po njej. In koliko je treba plačati za deciliter vode? Če bi se zadovoljila z vodo iz pipe, bi bila le-ta zastoni, sicer pa stane 30 tolarjev. To je tudi najnižja cena iz njihove ponudbe pijač.

Disko Gomboc Fikšinci

»Dva deci vode boste?« je nekoliko zadržano vprašala Marija Gomboc, gostilna Gomboc, ki trenutno nadomešča mlade, ko pa smo ji povedali, da delamo vodno reportažo, se je na široko nasmejala. Tudi pri njih gre voda z različnimi okusi, ki jo postrežejo v lični steklenici, dobro v promet.

Ob koncu tedna, ko imajo pri Gombočevih v Fikšincih odprt disko, se tamkaj večkrat zbere od 400 do 700 večinoma mlajših gostov. »Kaj največ pijejo?« naju je zanimalo. Marija,

ki je nadomeščala mlade zaradi dopusta, nama je povedala, da tudi kar precej vode. Nekaj časa so jo stregli zastoni, na primer če je kdo naročil kozarec vode iz pipe. Seveda so imeli s takšnimi gosti samo stroške (stregba, uporaba in pranje kozarcev), zaslužka pa nobenega. Razumljivo, da so morali s takšno »dobrodelnostjo« prenehati. Gostje si lahko seveda še vedno naročijo vodo, deciliter, dva ali večjo količino, vendar ne iz pipe, ampak iz plastenke ali v steklenici, kar je treba plačati. Vse bolj pa se širi navada, da si predvsem mlajši gostje naročajo džus z vodo, h kavi pa jo naroči le malokdo. »Ali tako ravna zaradi cene ali iz prepričanja, da je to dobro zaradi zdravja?« naju je zanimalo. »Ne vem, ker tega nihče ne pove,« je odgovorila Marija. Med pogovorom nama je tudi potožila, da najdejo naslednje jutro po noči, ko je odprt disko, tudi nekaj vreč odvržene embalaže, in to tudi plastenk, v katerih je bila voda. Ker niso povratne, jih morajo največkrat sploščiti, ker bi jim sicer zavzele preveč prostora v posodi za smeti. Se dobro, da imajo avtomat za točenje kole in džusa.

Gostilna Gaberšek Kuzma

Otto Gaberšek, gostilna Gaberšek na Kuzmi, je povedal: »Ne, mislim, da ne pijejo vode za to, ker je to najcenejša pijača na ceniku sploh. Tudi zaradi zdravja vedno več ljudi pije vodo, dobra jim je. Manj pa se jih odloča za gazirane pijače.«

»Dober dan, izvolite!« naju je »rutinsko« nagovoril šef lokala Otto, ki je, kot nama je povedal nekoliko kasneje, že četrta generacija Gaberškovih, ki se na Kuzmi ukvarjajo z gostinsko dejavnostjo. Pa voda? Naročila sva jo h kavici, in če bi se zadovoljila s tisto, ki jo točijo iz pipe, bi bila zastoni,

»Cel dan trdo delamo na poljih in v hlevih, potem pa naj pijemo samo vodo!« se je vključila v pogovor gostja pri Gaberšku Nada Bokan iz Gornjih Slaveč, a sta si s kolegico Jožico Jankovič tudi onidve naročili sok in vodo. Res pa je, da se je večina najinih gostiteljev strinjala, da se ženske bolj odločajo za kozarec vode, moški pa ostajajo pri »špricerju« ali pivu. Saj itak pojejo: »Ka si nauri, ka mo piu vodou!«

sicer pa je po 30 tolarjev za en deciliter. To je tudi napisano na ceniku z rdečo barvo, kar naj bi zahtevala inšpekcijo, in sicer zato, da je res razvidno, kaj imajo v ponudbi cenejše od alkoholnih pijač. Vodo si lahko naročite v 2,5-litrski steklenici, sicer pa še v plastenkah po pol litra in 1,5 litra, ki jo točijo po deciliter, dva ali kakor kdo želi. »Lahko povem, da je v zadnjem času nekakšen hit džus z vodo, jabi sok z vodo ali borovničev sok vodo. To stane po 140 tolarjev. Ko sem bil jaz nekoliko mlajši, pa nisi bil ravno frajer, če si naročil takšno pijačo, ampak je nekaj veljal tisti, ki je pil »špricer«, pivo ali kakšno drugo alkoholno pijačo. Meni pa je vseeno, kaj kdo naroči. Vesel sem vsakega gosta.

Naš pogovor sta mimogrede poslušali tudi gostji Nada Bokan in Jožica Jankovič. Očitno se jima je zdel zanimiv, zlasti Nadi, ki je komentirala: »Kaj naj bi bila cele dneve na njivi in pila samo vodo?«

Gostilna Na jasi Bodonci

»Vodo? Mi postrežemo vodo iz pločevinke ali kar iz pipe,« je razložila Majda Gomboc v okrepčevalnici Na jasi v Bodoncih. Gostje tudi sami izrazijo željo, naj jim prinesejo navadno vodo iz pipe. Šefinja Ksenija Lulik pa je dodala, da je enako dobra, če morda ne celo boljša od nekaterih ustekleničenih ali v plastenkah.

Eno kavico (za Jožeta) in dva decilitra vode (za Nano) sva naročila natakariici Majdi (za ime sva zvedela kasneje), ki je prišla k mizi na terasi, za katero sva sedela. Že je hotela oditi, ne da bi vprašala, kakšno vodo želiva, zato sva jo vprašala, kakšno namerava prinesiti. Odgovorila je, da bi natočila vodo Zala iz plastenke, če pa želiva, lahko prinese tudi vodo iz pipe. No, nisva dalje »slepomišila«, ampak sva kar takoj razkrila, s kakšnim namenom sva prišla. Majda se je veselo nasmešnila in nama povedala, da so njihovi gostje pogosto tudi kolesarji, ki se vozijo po Goričkem, in da nekateri res prosijo tudi (navadno) vodo iz pipe. Brez oklevanja jim jo natočijo. Z oskrbo nimajo problemov, saj so priključeni na soboški mestni vodovod. Lahko pa si gostje naročijo tudi džus ali jabi sok z navadno vodo (najbrž vsakega po deciliter), to pa stane 100 tolarjev. Vode torej ne zaračunajo. V plastenkah je zaenkrat še nimajo, name ravajo pa jo čim prej naročiti. To je potrdila tudi šefinja Ksenija Lulik, ki se je čez čas pridružila našemu pogovoru in povedala, da v teh dneh porabijo tudi kar precej ledenih kock, ki jih na željo gostov dodajo pijači.

FOTO

Nana Rituper Rodež in Jože Graj

Če si si svojčas naročil vodo, nisi bil frajer; pa danes?

Počitnice v klubu
K. A. M.? v Ljutomeru

Dobri večeri v klubskih prostorih

V Ljutomeru deluje od leta 1995 Klub aktivne mladine Ljutomer (K. A. M.), ki vključuje skupino po svoje mislečih mladincev. Kot sami pravijo, je zrasla pobuda za ustanovitev društva zaradi nestrinjanja z

Brez računalnika pač ne gre – uporabljajo ga za resne zadeve in zabavo.

nedogajanjem v domačem kraju in iz spoznanja, da se je treba aktivno vključiti v umirajoče družabno življenje. Do sedaj so organizirali kar nekaj manjših koncertov, likovne delavnice, najbolj znani pa so že tradicionalni glasbeni festival Open Flatuss in majska kresovanja.

V letošnjem letu so prišli tudi do svojih prostorov na Glavnem trgu 3a v Ljutomeru, kjer imajo poleg

njih prostore še ljutomerski Skavti in Prleški študentski klub. V enem prostoru imajo računalnik z vso opremo, v drugem pa klubsko mizo za najrazličnejše debate, družabne igre od taroka do Mexico kockanja in gledanja televizije. Med šolskim letom je bilo v Kamovih novih prostorih pestro predvsem ob koncih tednov, v letošnjih poletnih počitnicah pa se mladi zbirajo skoraj vsak dan.

Ob izteku počitnic se fantje, ki smo jih ujeli v klubu minuli četrtek (ponavadi so med njimi tudi dekleta), radi spomnijo kar nekaj dobrih večerov v klubskih prostorih, ki so se končali z »žurom« pozno v noč, ter dnevnih skupinskih izletov na Babinsko jamo, kjer so imeli piknik, nekateri pa so za kratek čas zaplavali v gramoznici. Ker pa v mestu Ljutomer ne najdejo prave zabave, so se čez poletje udeleževali najrazličnejših koncertov in festivalov po Sloveniji in v tujini.

Dragica Heric

Ob babinski gramoznici so postali člani kluba K. A. M. pravi manekeni.

Kaj počnejo mladi?

Borimo se proti dolgčas

Mladi bi si želeli »žurov« in dogajanja, še posebno med počitnicami, saj lahko naslednji dan dalj časa spijo, pa tudi šolske obveznosti jih ne čakajo. Tudi mladi v Ljutomeru so mnenja, da se premalo dogaja. Zato pa so bolj odvisni od lastne iniciative in iznajdljivosti. Na srečo pa imajo svoje prostore ali sobico! Povprašali smo jih, kaj počnejo v teh dneh.

Martin Megla, 23 let

Ker sem v K. A. zaposlen preko javnih del, sem v klubskih prostorih skoraj vsak dan. S pomočjo interneta in stikov s sorodnimi društvi zbiram informacije o najrazličnejših dogodkih po Sloveniji in tujini, ki so zanimivi za člane društva. Žal v Ljutomeru ni več nobenega poletnega življenja, kot je bilo nekoč. Parki so prazni, mesto je prazno, le kakšna gostilna je vsake toliko časa polna.

Dean Mihalič, 20 let

Privoščil sem si potovanje po Nemčiji, tu in tam se zapeljal v naše glavno mesto, kjer naj bi se kaj dogajalo, na primer Trnfest.

Rad dolgo spim, čez dan smo se šli kopat v Babinco, večere pa sem ponavadi preživljal v klubskih prostorih. Ob bazenu v Ljutomeru je bil nekajkrat v izvedbi domačih d. j. organiziran parti. Zato smo se v K. A. M. odločili, da septembra organiziramo House Progressive Party v prostorih TVD Partizana v Ljutomeru, ko se bo predstavilo nekaj pomurskih d. j. in dva d. j. iz Maribora. Poleg tega pa me v septembru čakajo še zaključni izpiti.

Kristjan Paal, 22 let

Trudimo se, da ne bi bili v Ljutomeru, ker se tukaj nič ne dogaja. Letošnje poletje sem bil na nekaj koncertih, drugače pa sem bil s prijatelji v kopališču, tudi v ljutomerskem, ali pri babinski gramoznici, zvečer pa sem bil bolj ali manj v klubskih prostorih, na kakšnem dobrem poletnem »žuru« ali pa sem si pogledal kakšen film. Počasi se bom moral koncentrirati za učenje, saj me čakajo še študijske obveznosti.

Damir Kotnik, 23 let

V Ljutomeru se v počitniških poletnih dneh borimo proti dolgemu času. Ostanemo nam kopanje, »žuri« ...Vse to sploh ni tako slabo, vendar je tu še študij in prav ta teden sem že bil na enem izpitu, zdaj pa se učim še za naslednjega.

Igor Korošec, 41 let

Letošnje poletje sem bil z družbo na morju na Visu in Hvaru, kjer sem se preizkusil v jadranju. Pred časom smo začeli z nekoliko intenzivnejšimi pevskimi vajami komornega pevskega zbora Orfej, ker nas septembra čakajo nastopi. Tu in tam se grem kopat, ob večerih pa grem rad v klubske prostore, kjer se srečam s prijatelji ali se zabavam z računalniškimi igricami.

Dragica Heric

Vabimo vas k sodelovanju!

Mladost ni samo to, kar vidimo naključni mimoidoči, mladost ni samo to, kar se piše v knjigah in revijah, namenjenih mladim, poleg tega pa ponavadi ni takšna, kakršno jo radi predstavljajo odrasli. Mladost je skrita v mnogih stvareh, skriva se v vaših čustvih, razmišljanju, odnosu do sveta in vsem, kar se mladost dolakne. Ta stran Na sceni je namenjena vam, da tu izrazite in napišete, kaj vam leži na duši. Odprite svoje srce in nam pišite, rišite, opozorite nas, kaj vas moti, kje se vam dogajajo krivice in zakaj vas ne razumejo in ne sprejemajo. Ampak ni nujno, da je mladost povezana samo s slabimi trenutki, težavami in neprijetnostmi. Veseli bomo tudi, če nam boste poslali kakšno novo fotografijo in nam boste kako drugače izdali, kako dobro ste se zabavali. Čakamo vašo pošto! Lahko na naslov: Na sceni, Vestnik, Ulica arh. Novaka 13, 9000 Murska Sobota, ali po elektronski pošti Nana.RR@inf.si.

Stran uredila: A. N. R. R.

Vaša čustva

Moji ljubezni!

Spoznala sva se, ko sem bila jaz najbolj na tleh. Ti si bil edini, ki si mi dajal še iskrico upanja, da mi bo uspelo prebroditi vse težave. Bil si prvi v življenju, na katerega sem se lahko resnično naslonila in mu zaupala. Bil si edini, ki si mi v življenju res pomagal. Ob tebi sem spoznala, da ves svet niso le alkohol, pomije in ena velika žalost. Spoznala sem, da so tudi lepi trenutki in da je tudi prava ljubezen. Veliko let je minilo od tedaj, okoli naju skčeta dva otroka. Hčerka in sin, ki sem si ju tako želela in jima hotela dati drugačno življenje, kot sem ga imela jaz. Mislim, da mi je to uspelo. Veliko bolj srečna sta, kot sem bila srečna jaz. Imata tudi mamo in očeta. Za vse to bi se rada zahvalila tebi, a ti tega ne morem povedati na glas. Vesela sem, da sem te spoznala. V moje življenje si prinesel sonce.

Tvoja draga

Vaše pesmi

Nekoč

Nekoč, tega je že mnogo dni,
sva skupaj bila jaz in ti.
Nekoč, se še spominjaš,
večno ljubezen sva si obljubila.

Kje je zdaj ta pot,
ki bila je brez zmot?
Nekoč, daleč se zdi,
vsak dan bolj od mene hiti.

Spominjam se tistih dni,
ko skupaj sva bila jaz in ti.
Bilo so dnevi sreče brezmejne,
ki pa za sabo pustili so trpljenje.

Spominjam se tvojih besed,
v ušesih slišim tvoj šepet.
Čutim dotik tvojih dlani,
ki nežno božale so me vse dni.

Slišim tvoj glas,
vidim pramen tvojih las
in spominjam se ljubezni,
kot da so to ostanki bolezn.

Druga ob tebi je sedaj,
zanimam me samo, zakaj?
Ljubezen me bo pogubila,
najraje se ne bi več zbudila.

Ostajam sama,
v svetu polnem hrupa,
sama s srcem,
ki še vedno zama upa.

Monika Horvat

Pojdi

Hoče pozabiti,
nočem več ljubiti.
Pojdi daleč proč,
tja, kjer bil si nekoč,
ko tvoja ljubezen še
ni imela nad mano moči.
Vzemimo s sabo vse,
kar tvoje je,
vzemi še spomine,
ker buri mi skomine.

Simona S.

dr. Meli Fabčič

Najprej vprašanje »kdo?« (mogoče je v mojem primeru primerneje vprašati »kaj?«, ker moja samopodoba – čisto v skladu z šizofreno-kibernetičnim značajem mojega načina mišljenja – pogosto ustreza kombinaciji 'mislečega stroja&krvi' oz. neke vrste 'kiborgu' (☺ ...): Notranjka v Prekmurju? Pravzaprav nepomembno, ker sta me izkušnja nacionalne oz. geografske nepripadnosti in občutek 'brezkoreninskosti' (rojena sem v Postojni, od koder sem se pri 4 letih preselila v Lendavo; v meni se meša kar nekaj različnih 'krvi': slovenska, madžarska, italijanska) ter posledične večjezičnosti (že zelo zgodaj sem govorila 3 jezike – slovenščino, madžarščino, nemščino – katerim se je pri enajstih pridružila angleščina in kasneje še francoščina, trenutno pa se lotevam španščine) oblikovala v neke vrste 'državljana sveta' (ali še bolje: duha), ki se tako rekoč najbolje počuti, ko je na poti. Kam? Marsikam in v marsikakšnem smislu. Vsekakor tudi v geografskem, ampak še posebej v mentalnem in kreativnem. Od malih nog sem imela v sebi potrebo iti nekam VEN, ne da bi (takrat) točno vedela, kam. Vem samo, da so me skorajda vse socialne strukture (klasična oblika družine, vrstniške klike, šolsko okolje itd.) maksimalno dušile. In to me je oblikovalo v neke vrste prikrito upornico, ki bo vedno iskala 'alternativne' k običajnim vzorcem življenja oz. na kratko: 'alternativna življenja'. Na mojo srečo sem odrasčala v – za naše okolje – ne tako tipični družini, saj sem živela kot otrok matere samohranilke dokaj svobodno življenje, v katerem klasični družinski rituali niso igrali posebno velike vloge. Zame to ni nekaj negativnega, saj sem prav zaradi tega in zaradi dejstva, da sem šolo zlahka 'obvladovala' (kar mi je dalo možnost osredotočiti se na projekt 'samovzgoje' v nekoga, ki si drzne misliti 'čez rob'), zelo zgodaj našla in utrdila lastno identiteto. Moj prvi premik 'ven' je bil v Maribor (gimnazija), potem je sledila Ljubljana (študij filozofije na FF), ki sem jo po enem letu zapustila (pač ni izpolnjevala takrat zame bistvenega pogoja – urbanosti, velikosti, anonimnosti) in se preselila v Budimpešto (študij germanistike in diploma). Moja akademska pot me je potem spet zanesla v Maribor (PeF), kjer sem vmes doktorirala (področje specializacije: kognitivna stilistika) in kjer sem tudi zaposlena. Vmes sem ves čas potovala po Evropi – najraje v Berlin, ki me je kot 'razklana' prestolnica Evrope v 80. fascinaliral s svojim neverjetnim kreativnim nabojem. Že zelo zgodaj me je 'zaneslo' v film in ponavadi rada rečem, da sem

dobesedno zrasla v filmih. Gre za sfero, kjer sem najbližje sebi, kjer sem dejansko DOMA. Podobno je z glasbo, ki je poleg 'vizualnega' mišljenja (gre za moj 'doživljenjski' projekt proučevanja odprte forme mišljenja, ki se po moje navezuje na dominantni človeški čut: vid) ena mojih treh velikih strasti. Kar nas pripelje do vprašanja poklica in poklicanosti: Po poklicu (s katerim se preživljam) sem lingvistka in univerzitetna profesorica, po 'poklicanosti' (za katero živim) glasbenica, filmofil in 'vizualni mislec'. Vsaka od teh strasti je igrala oz. igra v različnih fazah mojega življenja različno izpostavljeno vlogo. Dejstvo, da potrebuješ za snemanje filma veliko več denarja kot za snemanje plošče, me je sredi osemdesetih let bolj odločno usmerilo h glasbi. Iz predane poslušalke glasbe (svoje strasti vedno jemljem skorajda 'religiozno' resno) sem 1988., ko sem spoznala bend, ki takrat še ni imel imena in je kasneje mutiral v TSFW?, iz prvotno opazovalske prestopila v aktivno vlogo. Vendar je bil to bolj neke vrste poligon, na katerem sem se učila 'obrti', kot pa pravi bend s 'polnokrvnimi' člani in močno vizijo. To sem

To je ona

(zgodba z naslovnice)

doživela šele s PSYCHO-PATH, ki je dejansko moja 'alternativna družina', organizem s petimi 'dušami', od katerih vsaka prispeva enak delež, tako kar se tiče kreativnosti, kot tudi kar se tiče (samo)organizacijske dejavnosti. V devetih letih obstoja smo posneli 3 albume, igrali po vsej Evropi (od klubskih pa do velikih festivalskih odrov), sodelovali z vrhunskimi umetniki (z Matjažem Faričem pri predstavi 'Terminal', z Majo Weiss pri filmu 'Varuh meje', z glasbeniki, kot sta Scott McCloud in Dalek ...), prehodili pot od neznanega benda s periferije Slovenije do dvakratnega naslova 'benda leta' po izboru Studia City in 'newcomerja leta' na mednarodnem festivalu Bizarre v Nemčiji ... Trenutno snemamo četrti album in moj občutek je še vedno enako evforičen kot na začetku: ta bend oz. glasba JE moje življenje. Seveda ne SAMO, ampak v veliki meri. In kje se vidim čez 10 let? Vsekakor 'na poti'. In v vsakem primeru v povezavi z glasbo. Ne mislim pa opustiti nobene od mojih strasti. Znanstveno delo bo vedno del mojega življenja, prav tako moja ljubezen do filma. Razporejanje aktivnosti in prioritet ostaja izziv, ki pa se ga vmes lotevam z vedno več samozavesti in rutine (ki je nujna, če želiš obvladati v osnovi šizofreno situacijo). Sicer me bolj privlači urbano okolje, ampak kot 'domača baza' se mi zdijo majhna mesta kar primerna. Po moje ne gre za to, kje delaš, ampak kaj, kako in seveda tudi s kom. Ideje lahko živijo in 'uspevajo' kjerkoli, mesto, kot je Murska Sobota, lahko v določenem trenutku (in to se v rockovski glasbi in nanjo vezani mladinski kulturi trenutno tudi dogaja) ravno tako razvije sceno, katere kreativni 'output' je vrhunske kvalitete. Pomembna je zgolj naklonjenost nekega geografskega oz. socialnega prostora (kakršnekoli) kreativnosti in seveda srečanje oz. sovpadanje podobnih energij. Predvsem pa ne smeš nikoli izgubiti tistega na prvi pogled iracionalnega impulza, da je VSE možno. Naj končam z mislijo mojega najverjetneje najljubšega (leposlovnega) avtorja Jamesa Ellroya: Najpomembneje je ohraniti 'ta glavne' sanje pri življenju – vse drugo bo sledilo.

V prvo službo, dvanajst kilometrov daleč,

Ivanka Koren v nasprotju s svojimi kolegicami, celjskimi učiteljskimi, ki so bile z vlakom »znanja« pred več kot petdesetimi leti poslani v Prekmurje, svoje pokojnine ni dočakala kot tovarišica. Tista prava tovarišica namreč. Preveč drugih izzivov se ji je ponujalo, ki jih je, vedno radovedna in delovna, tudi sprejela. S šolstvom pa je ostajala povezana ves čas.

Od Sobote do Bogojine peš

Ivanka je doma iz Pilštanja, majhne vasi na Kozjanskem. Tu je hodila v osnovno šolo, v Rogaško Slatino kasneje v nižjo gimnazijo in potem na celjsko učiteljsko. Kot druge njene kolegice je tudi ona zvedela za prvo službo kar iz časopisa. »Novico o tem, kam bom šla učiti, mi je povedala ravnateljica kozjanske osnovne šole kar v kinu,« pravi.

Prebrala jo je v Slovenskem poročevalcu. Nisem bila ne presenečena niti žalostna, čeprav so nam Prekmurje takrat prikazovali kot slovensko Sibirijo. Delo sem sprejela kot izziv, težko mi je bilo samo zaradi mame, ki je ostala sama na Kozjanskem. Vendar se je tudi ona kasneje, ko je dobila vnukinje, preselila v Mursko Soboto.

V Soboto je Ivanka pripotovala precej pozno, tako da je bil okraj že zaprt. Še z nekaj kolegicami je prespala v zdajšnji študijski knjižnici in naslednji dan se je javila na okraju. Basporejena je bila v Bogojino in Bela Horvat ji je priporočal, glede na to, da ni bilo drugega prevoza, naj se do svoje vasi odpravi kar peš, in to po bližnjici, skozi Noršince, saj je to najbližje – samo 12 kilometrov. »Narisal mi je to bližnjico in šla sem,« je povedala med smehom. »Bilo je

Trideset let pozneje s svojo učiteljico

naporno, a tudi zabavno. V Tešanovcih sem povprašala za pot naprej in takrat sem se prvič srečala s pravimi Prekmurci in tudi z onikanjem. Ker so me v Bogojini že čakale sošolke s celjskega učiteljskega, je bilo vse lažje. Lažje sem prebrodila domotožje in tudi stiki z domačini ter učenci niso bili naporni.

Po novo znanje v Ljubljano

Ivanka je učila na bogojinski nižji gimnaziji skoraj vse predmete – od fizike do telovadbe. »Ni bilo enostavno, saj sem bila usposobljena za razredni pouk,« se spominja. »Vendar je nekako šlo, podnevi – dopoldne in popoldne – sem učila svoje učence, ponoči pa sebe. Vendar je bilo lepo, nič nam ni bilo pretežno. Tudi sicer smo bile mlade tovarišice zelo dejavne, učiteljska zbornica je bila središče kulturnega dogajanja, ki ga je bilo v Bogojini zelo veliko.«

Ivanka je učila tri leta, nato jo je premamila sla po novem znanju. V Martjancih,

kamor je takrat spadala Bogojina, so ji odobrili vpis na Višjo pedagoško šolo v Ljubljani, vendar pod pogojem, da po končanem študiju štiri leta ostane tukaj. »O takšnih študijskih pogojih, kot so bili takrat, lahko današnja mladina samo sanja. To je bil namreč študij iz dela, tekla mi je delovna doba in dobivala sem plačo.«

Po študiju sem se vrnila v Bogojino, tam ostala leto in pol, nato sem bila premeščena na Cankovo.

Pedagoška svetovalka in politična delavka

Zavod za prosvetno in pedagoško službo je mlado Ivanko prepričal, da je šla za pedagoško svetovalko. »V tej službi sem probleme prekmurskega šolstva še bolje spoznavala,« pripoveduje. »Predvsem je primanjkovalo učiteljev za predmetno stopnjo, tu je bila največja fluktuacija kadrov in Prekmurje je imelo najmlajše učitelje v Sloveniji.

Ivankin tretji razred nižje gimnazije v Bogojini leta 1955

Kdo pa so te mladi fantje?

Dramska dejavnost v Tešanovcih

Med številne pomurske kraje, kjer je bila kulturna dejavnost v njenem najzlahtnejšem pomenu besede v prvih povojnih letih posebej dobro razvita, bi lahko uvrstili tudi nekoč kmetijsko zelo napredne Tešanovce. V tem še vedno tipičnem obcestnem panonskem naselju, kjer stojijo hiše le na obeh straneh glavne ceste, je bilo tako po zaslugi učiteljev tamkajšnje – nekoč osnovne, danes pa le še podružnične šole, ki so bili v kraju tudi gibalno kulturnih prireditev.

Televizije ni bilo, kvečjemu kakšen radijski sprejemnik, zato so si mladi poiskali druge oblike zaba-

ve. Predvsem so se veliko družili. Po vasi je ob toplih večerih odmevala fantovska ali dekliška pesem, pozimi so po hišah – zdaj tu, potem spet drugod – posedli za mize ali na klopi ob toplih krušnih pečeh ter skupaj s starejšimi lupili bučno seme, »čejšali« perje, prebirali fižol, se pogovarjali ali pa poslušali zanimive zgodbe, ki so jih pripovedovali stari ljudje. Po drugi svetovni vojni pa je prišlo v duhu novega časa do nekaterih pomembnih premikov.

Na pobudo takratne mladinske funkcionarke Marte Zelko in drugih naprednih somišljenikov je bilo usta-

novljeno že 1946. leta kulturno društvo Novi svet, katerega vodstvo so prevzeli številni učitelji takratne šole.

V okviru mladinske organizacije je bila posebej aktivna dramska skupina, ki je delovala vse do konca 50. let. Tako je celo desetletje združevala večino mladih, ki so ob delu na kmetiji zlasti v zimskem času našli še dovolj časa in predvsem volje, da so se ob večerih urili tudi za nastope na odrskih deskah.

Iz razgovorov s kar nekaj še danes živečimi smo izvedeli, da so vsako zimo ponavadi naštudirali po eno igro, s katero so se potem spomladi najprej predstavili občinstvu v domačem kraju, potem pa so »igro špilali« tudi v bližnji in daljni okolici. Najdlje jih je pot vodila h Gradu ali Dolnjo Lendavo, kakor se je kraj na severozahodu Gorického takrat imenoval.

Z zelo uspešno dramsko dejavnostjo v Tešanovcih je okrog leta 1949 kot mentor najprej začel Vilko Bežan, na tamkajšnji osnovni šoli prvi učitelj po osvoboditvi. Sledili so mu drugi učitelji v Tešanovcih, med njimi Minika Vrečič, Marija Hari, Marica Pelcl, domačin Janez Kočar in na koncu Antonija Recek. Mladi, prevladovali so tisti v starosti med 18. in 20. letom, so se posebej navduševali za komedije v treh dejanjih, med njimi in tudi gledalci pa so bila zlasti priljubljena dela Frana Saleskega Finžgarja.

Tudi kar zadeva odrske kulise so bili sila praktični,

Igrali so tudi po »gümlah«, na nastope pa so se v glavnem vozili s kolesi

Fotografija je nastala leta 1958 ob premierni predstavi igre Kam iz zadrege v Tešanovcih. Na njej so (stojijo od leve): Jani Fras, Irena Kozic, Vilma Rituper, Jože Kočar, Gizela Gergorič, Geza Grabar, Marita Nemeš, Marica Gregor, Marija Gutman, Jože Vagrinič, Geza Temlin, Antonija Recek (mentorica), Irena Lak in neznan igravec. Sedijo (od leve): Franc Erniša, Štefan Vagrinič in Ludvik Lutar.

domači mizar Ludvik Gibčar jim je izdelal nekaj kulis, ki so jih potem sproti prilagajali posamezni igri in na njih menjavali le najpomembnejše stenske uro, rože, včasih pa tudi barve ... Glavno prevozno sredstvo na igre – te so bile običajno ob nedeljah popoldne in vedno zelo dobro obiskane – je bilo kajpada kolo, le v Gornjo Lendavo so se skupaj s kulisami odpeljali s starim tovornja-

kom. V začetku 50. let, ko v Tešanovcih še ni bil zgrajen vaško-gasilski dom, pa so odrske deske postavili kar v praznih »gümlah« – lesenih lopah za seno ali slamo – na kar nekaj večjih kmetijah. Tako so gostovali pri Sečkovem Karčiju, Kuharjevem Vončeku, Erni-

šovem Ivanu ... Ko je prišla tudi v Tešanovce prva televizija – to so kupili tudi z izkupičkom od svojih odrskih nastopov – pa se je marsikaj spremenilo.

Na škodo kulturnih prireditev in družabnega življenja.

Geza Grabar

kar peš

Vsi so bili bolj ali manj uvoženi, največ iz celjskega učiteljsišča. Iskali smo kadrovske rešitve in reševali probleme, slika prekmurskega šolstva je bila iz leta v leto boljša. Leta '69 je bila Ivanka izvoljena za odbornico, kasneje je bila profesionalna podpredsednica občine Murska Sobota, upokožitev pa je dočakala na Zavodu za šolstvo kot predstojnica organizacijske enote za Pomurje.

Domotožje po šoli in učencih

»Ves čas sem zelo pogrešala učiteljski poklic. Na zavod sem prišla zelo mlada in šolo sem težko zapustila. Temu bi se lahko reklo neke vrste domotožje, saj sem zelo rada učila in tudi učenci so me dobro sprejemali. Š šolo pa je bilo tesno povezano tudi delo na Zavodu, sama sicer nisem učila, vendar je vez ostala. Spominjam se nekega pregleda pri zdravniku v Mariboru, ko me je vprašal, kje delam. Ko se povedala, da sem učiteljska nadzornica, se je zelo začudil, saj sem se mu zdela odločno premlada. V njegovem času so bili šolski nadzorniki starejši gospodje, in da je meni lahko samo nerodno, ko nadziram starejše od sebe. Pa mi ni bilo nerodno, veste, saj smo se dobro razumeli. Vse je gnala skupna želja – dobro izobraziti čim več mladih Prekmurcev, da njihov kruh ne bo tako težak.«

Dom je tam, kjer ti je lepo

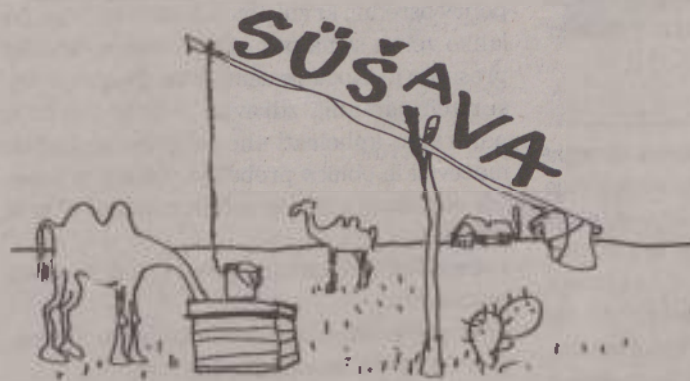
»Nikoli mi ni bilo žal, da so me poslali v Prekmurje,« pravi Ivanka. »Je pač tako, da ti je tam, kjer začneš delati, če si delu predan in ga imaš rad, lepo. Ko sem dobila svojo družino in mammo prepračala, da zapusti Kozjansko in pride k nam, pa sem postala tu doma. Mami je bilo v začetku sicer težko, veliko težje kot meni takrat, ko sem prišla. Vendar je imela dve vnukinji, ki sta jo popolnoma »okupirali«. Spominim se, da je rekla hčerka Nadja, ko je bila še zelo majhna, da ima najrajši na svetu babico. Ta je vedno doma in ob njej, saj mame in očeta nikoli ni. Res je, da moji otroci nikoli niso nosili ključa okrog vratu, in res je, da sama ne bi mogla opravljati tega dela, če ne bi bilo mame.«

Danes živi Ivanka mirno življenje srečne upokojenke. Privoščiti si tisto, česar si prej ni mogla – biti doma, imeti svoje konjičke, paziti vnuke ter obujati spomine. Mnogo jih je in lepi so.

R. Ficko

Sušjava je letos nenormalna. Tak vrouče je prej ne bilou že stopetdeset lejt. Pa nas najuiše ešče prej čaka. Še bar pet lejt de tak ali pa še bole vrouče. Od pridelka na poulti je brez veze gučati, ka eti v naši krajaj tak skoro nika nej zraslo. Samo če je štoj meu kakši kaktus posajeni, njemi fajncvete. Gospoda Rop pa But sta obečala kukuržno intervencijo. Bar neka ka so se zgenoli. Kelko de pa f ton istine mo pa vidli.

So nas pa fajnc presenetili naši sosidge. »Od ve do ve«. Sakši mejsec nan kakšo bombico sereverajo. Zaj da so se enjali štukati kelko rib je slovenski, pa kelko rvački f piranskon zalivi, zaj so ti oni vó najšli. Jadran so si s talijanami raztalali napou. Mij pa z dugin nouson. Pa še račun za elektriko so nan poslali. Za Krško elektrarno. Sama dobrotasosedska. Naši prejniji pa nekše nouste spišavlejo. Pa nanč eden sosid na nje ne poppejvle. Naši prejniji pa popejvlejo kak de Slovenija pomagala sosedi Hrvaški pri vstopu v EU. Ati je pravo: »Tou v mojo kikkato glavou nejde pa nejde.« Vej v mojo tuj nej. Mogoče nan pa naši sosidge na te način ščejo pokazati ka smo alpski hrvati. Janica pa Ivica že tak več točk letno naberete kak cejla slovenska smučarska reprezentanca fkuiper. Slo-

venci njin pa pejnzeze nostjo na Jadran. Debele milijarde sakše leto. Ka nas te lejko tak naraji, ka nemo pravo ka. Še skoro si najpregnejši slovenski političarje odijo na rvački falat Jadrana. Se v interesi dobrosesedskih odnosov.

Nas pa čaka septembra še en referendum. Kak sigdar de v nedelo, samo zaj glij tuj za nedelo ide. Prafzaprav za nedeljsko delo. Bautašov. Neščejo več delati v nedelo. Prejka je nedeljsko delo golo iskoriščanje. Ati je pravo, ka je njemi dedek pravo, ka so inda že pred skoro stou letami f Soboti st židovge melt odprejte haute. V nedelo.

Me pa praf zanima kak do na ton referendumu glasovale medicinske sestre, pa doktorje, pa policajge, pa dela fci f turizmi pa še si ovi ka njin je dela tuj delovni den. Što zna? Mogoče mo pa drugo leto pa meli referendum ka do bolnice v nedelo zaprejte. V našoj Sloveniji je se mogoče.

Kdo pa so dekleta zala?

Še bejla kniga nas čaka v gesen. Gospod minister Keber pa njegova kompanija jo spišavle. Novosti v slovenskem zdravstvu. Počakajmo ka de s toga. Vrag si ga vedi ka nas po protikadilskon pa protialkoholnon zakoni še čaka. Ati se najbolje bogi ka bi še protivetrovni zakon sprejeli. Naš ati ji preveč rad puišča. Najbole da kakši čeden na televiziji kaj doj davle.

Narod slovenski pa je ponosen ka je nouvi slovenski policajski čun že rejšo prvoga človeka. F peti minutaj so bilij pr talijanskoj jahti pa rejšili lastnika. Dobro ka je nej burje bilou. Ka v burji te naš hipersuperultra dragi policajski čun ne vej plavati. Še vekša nevolja je pa zaj že skoro malo pozableni avion s šterin so gospod predsednik pa nejgovi najbližiji ščeli okouli po svejti lejtati. Nevolja je ka zaj zaj gotof, pa prletij f Slovenijo. Meli ga prej nemo, ka je predragi. Zaj se pa ne vej če naj

ga dajo v najem ali ga naj odajo. Nišče od tej naši čedni ne vej zračunati ka bi bilou boukse. Ati je pravo, ka naj ga f promet spravi tisti ka ga je ščel meti Od hangara na Brniki ka de že pomali gotov za glij te avion nanč nika nemo gučali.

Mogoče do piceke v njen pouvali. Na več štokof, ka visiki je zadosta. Mogoče do si zaj, ka njemi aviona ne pistijo gospod zaželeli kakšega Galeba. Pa nej ovoga s perjon. Liki takšega kak je Tito mel.

Pomali se počitnice bližajo konci. Tak meni, kak našin dragin voditelj. Kak sigdar nas čaka vroča politična jesen. Znankar je tou močno sunce tak gor segreje, ka se te majo takšo volou štukati. Ati je pravo ka je tak ali tak se samo cirkus za medije. Vači so si tej na oko tak fejt svajeni rdeči pa bejli, ali pa plavi pa zeleni trnok dobri. Dokeč se njin bukse punijo. Zmejs kaj Plemenitoga odnese v kakše čudne izjave. Pa smo tou že se navajeni.

P.S. (Pozabo san): Sen šolaran zelen uspešen začetek novovoga šolskoga leta. Naša mama je za slovensko »brezplačno« šoulo preminoči keden ta dala samo za moje potreščine skoro 70 gezero tolarof.

VANAK

Na
lekarniški
tehnici

Original ali kopija?

Vprašal sem na splošno in dobil nedvoumen odgovor: »Gotovo original! Ker original je original, kopija pa ostane samo kopija.«

Težave so prišle s podrobnostmi. Na obisku pri znanecu sem opazil 'Van Goghove Sončnice'.

»Koliko si dal zanje?« sem vprašal.
»Deset evrov z okvirjem vred,« se je pohvalil znanec, vidno zadovoljen z nakupom reprodukcije. Dostopna cena je postavila kopijo pred original. Naslednje presenečenje sem doživel pri poznavalcu umetnosti. V njegovem stanovanju je visela zelo lepa 'Leonardova Mona Lisa'.
»Je original zaradi varnosti pred dolgimi prsti shranjen v sefu?« sem ga zbodel.

»Ne,« mi je mirno odvrnil, »postal sem alergičen na prah, ki se je nabral na zlahtnem platnu.« Varnost je postavila original v ozadje in kopijo v ospredje. Pri tretjem znanecu sem spoznal, da učinkovitejša kopija zasenči original. Ob pogledu na nekam svetlo 'Rembradovo Nočno stražo' mi je slikarski ljubitelj pojasnil. »Takšen je bil slikarjev original, preden je z leti potemnel. Ker slabo vidim, bi danes od originalne nočne straže lahko občudoval le temno noč.«

Vsi trije kupci so torej potešili svojo slo po lepi umetnosti priznanih umetnikov s kopijo. Življenjske okoliščine so zamajale načelno naklonjenost izvirniku, ker pa jih ta ni upošteval (mu ni bilo treba, ni hotel, ni mogel), ga je bistveno podobna kakovostna kopija izpodrinila. Seveda se bo enako zgodilo s kopijo, če ne bi več zadostila kupčevi zahtevi po kakovosti, cenovni dostopnosti, varnosti in učinkovitosti. Glede na neizvirno togost izvirnika in izvirno prožnost posnetka bi lahko celo rekli, da sta zamenjala vloži in uvodni odgovor ostane v veljavi, ker je original spet postavljen pred kopijo.

Z originalom in kopijo imamo zadnje čase opraviti tudi v zdravilstvu pri nas. Original je inovativno zdravilo, kopija pa njemu bistveno podobno generično zdravilo. Obe praviloma enakovredno potešita bolnikova pričakovanja po premagovanju bolezni in obvladovanju zdravja, zato jima regulatorni organ prizna bistveno podobnost in dovoli njuno zamenljivost.

Original

Po evropski regulativi so inovativna zdravila tista, za katera predlagatelj pridobi dovoljenje za promet na podlagi popolne dokumentacije. Najpogostejše to pot uberejo zdravila z novimi učinkovinami. Dokumentacija takšnega zdravila je zajeten četverer sveženj. Prvi del je splošen, drugi del je farmacevtsko-kemični, biološki in mikrobiološki, tretji je farmakološko-toksikološki in četrti je klinični. Izdano dovoljenje za promet z zdravilom dovoli zdravniku predpisati to zdravilo, farmacevt pa ga sme izdati v skladu s povzetkom o temeljnih značilnostih zdravila in navodilom o uporabi.

Kopija

Predlagatelj lahko pridobi dovoljenje za promet z zdravilom tudi takrat, ko nima rezultatov farmakološko-toksikoloških ali kliničnih preizkušanj, če predloži dokaz, da je predmetno zdravilo bistveno podobno zdravilu, za katerega je v Republiki Sloveniji že izdano dovoljenje za promet. Takšno zdravilo je generično: vsebuje že znano učinkovino, po kakovosti, varnosti in učinkovitosti pa se ne razlikuje od inovativnega in ima zato tudi enak povzetek temeljnih značilnosti zdravila in enako navodilo o uporabi. Ker bistveno podobnost inovativnega in generičnega zdravila potrdi regulatorni organ, lahko predpisovalec (zdravnik) in izdajatelj (farmacevt) zdravili medsebojno zamenjata z namenom, da dosežeta optimalni klinični, human in ekonomski izid.

Besedilo je posvečeno kolegu Milanu Benkiču (1938-2003), ki se je vseskozi zavzemal za pravilno - kakovostno, varno, učinkovito in dostopno - oskrbo z zdravili.

Bistvena podobnost

Generično zdravilo je bistveno podobno inovativnemu, ker vsebuje enako učinkovino enakega odmerka in je dokazano biološko enakovredno (bioekvivalentno), dokler se znanstveno ne dokaže pomembna razlika glede varnosti in učinkovitosti. Ta je mogoča zaradi uporabe različnih pomožnih snovi in postopkov za izdelavo prvega in drugega zdravila. Na začetku zdravljenja običajno ni klinično pomembnih razlik v varnosti in učinkovitosti med njima, pač pa se zaradi neželenih učinkov ter neustrezne učinkovitosti težave pojavijo sčasoma z določeno, ponavadi zelo majhno verjetnostjo. Preobčutljivost na sestavine zdravila, genetsko pogojena spremenjena farmakokinetična in farmakodinamična odzivnost na zdravilo, svojevrstni vplivi sestavin zdravila s hrano in drugimi zdravili pa tudi sledovi nečistoč in razgradnih produktov lahko povzročijo pri bolniku neustrezen terapevtski odziv. Ker to velja tako za inovativno kot generično zdravilo, morata zdravnik in farmacevt bolnikovo zdravljenje spremljati in doseči njegov optimalni odziv na zdravilo ne glede na to, ali je bila opravljena zdravilska zamenjava ali ne. Ni pomembno, s katerim od bistveno podobnih zdravil začnemo zdravljenje, pač pa je zelo pomembno, da je zamenjava s pomočjo zdravnika in farmacevta pregledna in je bolnik deležen strokovne razlage o mogočih pasteh in njeni umestnosti.

Enakovrednost

Zdravili z enako učinkovino enakega odmerka nista nujno biološko enakovredni, saj sta lahko različno biološko uporabni glede na to, v kakšnem obsegu in kako hitro preide učinkovina po vzetju zdravila v osrednji krvni obtok. Prehod ni odvisen le od učinkovine, ampak od celotne sestave zdravila, ki vpliva na sproščanje učinkovine iz farmacevtske oblike, njeno vsrkavanje iz prebavil ter presnovo pred vstopom v osrednji krvni obtok. Stanje bolnika pa lahko vpliva še na porazdeljevanje, sistemsko presnovo in izločanje učinkovine. Najnaravnejši način jemanja zdravila je užiti oziroma peroralno aplicirati eno od peroralnih farmacevtskih oblik v prebavila. Zaradi drugačnih pomožnih snovi so mogoče naslednje posledice:

- učinkovina se sprošča preveč zadržano ali pospešeno,
- del odmerka se sploh ne sprost iz farmacevtske oblike in ostane neuporaben,
- del odmerka se sprost prehitro in učinkovina razpade v kislem želodčnem soku,
- del odmerka se sprost prehitro in učinkovina se prehitro absorbira,
- vsebovani raztopiljevalec pospeši raztapljanje, njegov primanjkljaj pa ga zadrži,
- vsebovani pospeševalec absorpcije pospeši absorpcijo, njegov primanjkljaj pa jo zadrži,
- presnova v črevesni steni ni enaka, ker poteka na drugih mestih,
- spremenjena hitrost dotoka učinkovine v jetra spremeni učinek prvega prehoda skozi jetra.

Pri biološko enakovrednih zdravilih se ne sme ob nespremenjenem stanju bolnika zgoditi nič od pravkar naštetega, le tedaj je namreč farmakokinetični profil po enkratnem ali večkratnem odmerjanju zdravil enak in zdravili zato opredelimo kot bistveno podobni.

Obstaja več metod za potrditev biološke enakovrednosti. Zasnove morajo biti po predpisanem protokolu tako, da je mogoče ločiti vpliv sestave farmacevtske oblike od drugih vplivov. Enakost parametrov biološke uporabnosti se ugotovi statistično.

Biološko enakovredni zdravili sta lahko farmacevtska ekvivalenta ali alternativni. Farmacevtska ekvivalenta sta kemijska ekvivalenta v enakem odmerku, farmacevtski alternativni pa kemijski alternativni v preračunanem enakem odmerku. Kemijski ekvivalent je učinkovina v enaki kemijski obliki (enaka

sol, enaki ester, enaki kompleks), kemijska alternativa pa je učinkovina v različni kemijski obliki (druga sol, drugi ester, drugi kompleks).

Biološko enakovredni zdravili se lahko razlikujeta v barvi, vonju, obliki, embalaži, pomožnih snoveh in roku uporabnosti. Imeti pa morata enakovredno farmacevtsko obliko: s hitrim ali upočasnjanim sproščanjem, tedaj lahko tudi tableta nadomesti kapsulo in obratno.

Zamenljivost

Biološko enakovredni zdravili imata enaka farmakokinetična profila, učinkovina v enakem obsegu in enako hitro prehaja na mesto delovanja; zato imata tudi enaka farmakodinamična profila, učinkovina v enakem obsegu in enako hitro tam tudi deluje. Pričakujemo enak klinični učinek oziroma enako učinkovitost in varnost obeh zdravil. Ker so rezultati farmakološko-toksikoloških in kliničnih preizkušanj pri inovativnem zdravilu že znani, raziskav pri generičnem zdravilu ni treba še enkrat narediti. Upravičeno sklepamo, da so biološko enakovredna zdravila tudi terapevtsko enakovredna. Dve zdravili, ki pa nista biološko enakovredni, sta terapevtski alternativni, ki ne kažeta bistvene podobnosti in nista med

seboj zamenljivi. Ker terapevtska enakovrednost vsebinsko pomeni enako kot bistvena podobnost, so bistveno podobna zdravila - inovativna in generična - med seboj zamenljiva.

Trenutek resnice

Čeprav vas bo zdravnik seznanil z vsemi spremembami in se z vami v naprej dogovoril za optimalno terapijo, se boste šele v lekarni v resnici spoprijeli z novimi dejstvi, kot so drugačen videz zdravila ali zahteva za doplačilo doslej brezplačnega zdravila. Tako zdravniki kot odgovorne osebe za predpisovanje zdravil in tudi farmacevti kot odgovorne osebe za izdajanje zdravil so pri svojem delu dolžni spoštovati kodeks etike in v skladu z njim vedno ravnati v korist bolnika, zato lahko v obeh računate na zaveznika za izbor najmanj enako dobrega zdravila. Ne glede na moralno dolžnost zdravstvenih delavcev in ne glede na določila o obveščanju o zdravilih in oglaševanju zdravil (68. člen Zakona o zdravilih in medicinskih pripomočkih, Ur. l. RS, št. 101/99) pa so tako zdravniki kakor farmacevti lahko predmet raznih pritiskov za povečanje porabe posameznega zdravila. Tovrstni vplivi bodo tem manjši, čim bolj bo odgovornost za izbiro optimalne terapije porazdeljena med oba zdravstvena profila in za bolnika pregledna. In kakšno je moje osebno mnenje o originalu in kopiji? Preden v lekarni (po 1. novembru 2003) na vrat na nos nejevoljni sežete v žep in za doplačilo zahtevate original namesto kopije, za dobro vest preverite, ali visi kakšna podoba doma na vaši steni in je najmanj toliko podobna originalu, kot je generično zdravilo inovativnemu.

Janez Špringer, mag. farm.

Z našega štedilnika

Branko Časar,
kuharski
mojster

Zelenjavno-sadna juha

Musaka iz jajčevcev

Zelena solata s sardelnim prelivom

Melonini žličniki

prežganje, ki ga zalijemo z mlekom, gladko razmešamo, prevremo in začinimo. Odstavimo, da se malo ohladi, nato dodamo jajca in kislo smetano ter dobro premešamo. Na dno pekača položimo polovico opečenih jajčevcev in nanje stresemo mesni pripravek, ki ga prelijemo s polovico bešamela in potresemo s polovico sira. Prekrijemo s preostalo polovico jajčevca, prelijemo z bešamelom in potrosimo z naribanim sirom. Pečemo 50 minut pri 170 stopinjah Celzija. Pečeno pustimo počivati 10 minut, nato zrežemo na poljubne kose.

Zelena solata s sardelnim prelivom

600 g zelene solate, 2 trdo kuhani jajci, 100 g konzerviranih sardel, 10 g gorčice, 5 cl olja, 5 cl kisa, sol.

Solato očistimo in operemo. Zrežemo na rezance in damo v skledo. Posebej pripravimo preliv, in sicer naribamo jajca, dodamo sesekljane sardele, gorčico, razredčen kis, olje in solimo. Vse skupaj dobro premešamo in prelijemo po solati.

Melonini žličniki

400 g olupljenih melon, 100 g banan, 3 cl limoninega soka, 3 cl sadnega likerja, 2 rumenjaka, 80 g sladkorja, 25 cl sladke smetane, 1 vanilin sladkor, 5 g želatine.

O olupljeno melono in banano pretlačimo skozi gosto cedilo, da dobimo pire. Pomešamo z limoninim sokom in likerjem ter damo na hladno. Želatino namočimo v hladno vodo, rumenjake s sladkorjem in vanilin sladkorjem pa stepemo nad soparo, da se zgosti. Ostranimo z grelne plošče in stepamo toliko časa, da se krema ohladi. Sladko smetano stepemo. Želatino ožamemo in raztopimo v topli vodi. Smetano, raztopljeno želatino in pire pomešamo v kremo. Vse skupaj postavimo za nekaj ur v zamrzovalno skrinjo, nato pa z žlico oblikujemo žličnike, ki jih lahko okrasimo z nastrgano čokolado.

Pogled naprej

Besede mode

Trendi so iz trenda, bi rekli poenostavljeno. Vse se periodično ponavlja in vse težje je biti unikaten. Kljub vsemu si želimo vedno nekaj novega in svežega kot dež za soncem. Ponavadi najprej kombiniramo nova oblačila z novimi, potem nova s starimi in na koncu ugotovimo, kako pomembno je znati kombinirati. Nekateri pravijo, da na tak način kuhajo; izbirajo barve, jih mešajo, svetlijo in temnijo.

Vse je maksimalno zmešano tako daleč, da vodilni oblikovalci pripovedujejo svojo novo zgodbo tudi s prestižnimi tkaninami in vojaškimi detajli. Gre za kontrast med veličastnim in urbanim, med moškim in ženskim principom ter med arhivskim in modernim. Tako se prepleta svileni šifon v bluzi s hlačami iz džinsa, satenaste hlače z milijon žepi, denimo s svilenim džersijem v maji. Če dodamo še kakšen nakit, ničesar ni odveč. Slednjemu se pripisuje čedalje večji pomen, kar nam lahko omogoča, da iz enostavnega kosa oblačila postavimo na ogled unikaten videz.

Tiski že dolgo niso samo prioriteta T-majic, temveč posegajo v vse širši oblačilni prostor. Svileni oblekica je tako osvežena s kalejdoskopskim motivom, ki pečati nežno linijo svile na telesu. Precizno dodelani so detajli iz korzeta, ki dopuščajo možnosti združitve s telesno poslikavo. Oblačilom bo dajal živahnost tudi nov spekter barv, ki bodo označevale prihajajočo jesen in zimo. Belim in črnim tonom se bo približala siva, rjavim tonom vse bolj barva čokolade. Rdečo bo začela izpodrivati oranžna. Nove kolekcije so nastajale v želji, da jih nosimo z užitkom in sestavljamo kot puzzle.

In kako se oblačiti? Kot puzzle.

Tatjana Kalamar M.

Bioenergoterapevt Štefan Titan odgovarja

V zadnji številki priloge Pen sem objubil, da bom odgovoril gospe Matildi na njeno zanimivo vprašanje o bioritmu in biouri. Ker je na to vprašanje zelo težko odgovoriti v nekaj stavkih, bom odgovor razvlekel na nekaj števk. Zaradi tega bo nemogoče odgovarjati na druga vprašanja, ker pa je tema po mojem mnenju zelo pomembna za naše počutje, dolgotrajno življenje in zdravje, mislim, da bo koristna tudi za vse druge bralce.

Za uvod naj bo nekaj besed o spanju.

Med spanjem smo praktično nezavedni. Oči imamo zaprte, mišice so ohlajene, živčevje počiva. Toda telo še vedno deluje, poraba energije se zmanjša na minimum, srce in pljuča pa še vedno opravljata svoji funkciji. Med spanjem se srčni utrip upočasni, krvni tlak in telesna temperatura se znižata. Poleg omenjenih faktorjev za počitek, med katerimi jih je nekaj, ki jih strokovna medicina pri svojem delu ne upošteva, je pomemben še eden, ki sicer v zadnjem času pridobiva veljavo, to je naš bioritem. Poimenujemo ga lahko plima in oseka našega življenja. Vsakdo od nas ima ob določenih dnevih občutek, da bi lahko storil nemogoče, potem pa pridejo dnevi, ko nam nič ne gre od rok. Vse, kar naredimo, naredimo narobe, pogosto smo v teh dneh brez razloga slabe volje, počutimo se zelo klavrno. Žal se ne vprašamo, kaj je vzrok. Najraje povemo, da je to zgolj naključje, sreča ali smola. Včasih to drži, a redko, najpogosteje pa se dobri in slabi dnevi pojavljajo zaradi naše notranje ure, ki ji pravimo bioritem.

S to dejavnostjo se že nekaj časa ukvarja mlada veda, ki jo imenujemo kronobiologija. Že ime samo pove, da se ukvarja z našim življenjskim časom.

Nekateri bioritmi so tako izraziti, da jih poznamo že tisočletja, tu mislim predvsem na ritem budnosti in spanja, menstruacije pri ženskah. Nekatere poznamo šele kratak čas, med te spadajo: ritmika krvnega tlaka, ritmika krvne slike, ritmika delovanja jeter in drugih žlez ter ritem prebavnih organov. Tudi občutljivost za bolečine ima svoj ritem. Pomembni sta dolžina traja-

nja in intenzivnost. Nekateri ritmi trajajo nekaj minut, drugi nekaj ur, lahko tudi več dni ali mesecev, tudi leta. Narediti podrobno analizo, razčleniti vsa vprašanja bioritma, ki je za naše počutje tako pomemben kot energija, je težko, ker bi moral veliko vsebine nameniti le temu vprašanju. Ker pa je to zelo pomembno vprašanje, je prav, da v skrajšani obliki spoznamo ta fenomen, ki največkrat kroji naše življenje, usmerja njegov nivo in prispeva k težavam. Še posebej je bioritem pomemben za učence zaradi učnih rezultatov, pomemben je za bolnike, ki se zdravijo za nevrozo, psiho ali drugimi obolenji, vezanimi na psiho. Posebej bi rad opozoril na tri pomembne bioritme, to so telesni ali fizični, duhovni ali psihični ter inteligenčni ali duhovni ritem. Ti trije ritmi se začnejo s tistim dnem, ko se rodimo, končajo pa se, ko umremo. Te tri pomembne bioritme, ki so pomembni za splošno telesno in duševno počutje ter za duhovno zmogljivost, si lahko izračunamo sami:

- 23-dnevni, nanaša se na telesno počutje, moški ritem,
- 28-dnevni, ženski, ki vpliva zlasti na naše duševno življenje,
- 33-dnevni, inteligenčni ritem, usmerja našo duhovno zmogljivost.

Obrazec, po katerem si lahko izračunamo svoj bioritem, je: starost dni

$$= X + \text{ostanek}$$

dnevi ritma

Pri tem pomenijo:

- starost dni (starost človeka, merjena v dnevih, ki so pretekli od rojstva, polna leta* 365,25 dneva /zaradi prehodnega leta/ + ostanek dni od rojstnega dneva)
- dnevi ritma (vsak cikel ima svojo valovno dolžino 23, 28, ali 33 dni in s to delimo starost v dnevih)
- X (celoštevilska vrednost deljenja)
- ostanek (ostanek deljenja, ki ga nanašamo na sinusoido v grafu bioritma)

Pomemben je predvsem ostanek. Če je enak ničli, je to kritični dan, ko se začne nova bioritmična krivulja nihanja. Prav tako so kritični ostanki 11 in 12 pri triindvajsetdnevem ritmu, 16 in 17 pri triinšestdesetdnevem ritmu in ostanek 14 pri osemindvajsetdnevem ritmu (Če je ostanek = 0, ali ostanek = dnevi ritma/2). Konec prve faze nihanja je takrat, ko bioritem preide v minusno-regeneracijsko fazo po prvi polovici sinusoide po dnevu ritma/2).

Kaj nam lahko pove položaj birotima?

Praviloma velja za kritičnega sleherni dan, ko bioritem prehaja iz ene v drugo fazo. V takih dnevih moramo biti še posebej previdni, zato je bolje, da v tem času vse pomembne odločitve preložimo, ne smemo se preveč naprezati. Še posebej je potrebno, da smo previdnejši tudi v prometu, v tem času raje uporabljamo javna prevozna sredstva. Ko je bioritem v aktivni fazi, plus, smo najbolj sposobni, pozitivno razpoloženi. V tej fazi bi morali opravljati vse pomembnejše naloge: izpite, sprejemati pomembne odločitve. Minusna ali regeneracijska faza ni posebej kritična, telo, duh in duša nabirajo nove moči.

Če želimo živeti bioritmu primerno življenje, moramo upoštevati našo notranjo uro, zato bi morali vsak dan vedeti, v kakšnem položaju bioritma smo, in se temu primerno ravnati. So pa poleg bioritma še številni faktorji ali dejavniki, ki delujejo na naše počutje, zdravje in moč, med njimi so zelo pomembni življenjska in fizična energija ter bioenergija, ki skupaj z uro bioritma uravnavajo naše zdravje in počutje ter krojijo usodo.

Učimo se bolj umirjenega življenja!

Vedno bolj spoznavam, da sta naš planet in človeštvo v taki stiski kot nista bila še nikoli. Čeprav imamo materialno blagostanje, smo psihično na tleh. Čemu tako? Po poglobljenem razmišljanju spoznavam, da smo prekršili zakone narave. Postali smo vse preveč pohlepni, zavistni, preveč ambiciozni, nimamo zdravih pogledov ali pravih vrednot za življenje, nimamo pa tudi zdrave samozavesti. Naši umi so tako napačno usmerjeni, da spoznavam, kako človek včasih sploh ne ve, kaj je pomembno in kaj ne za življenje samo!

Ko tako dalje poglobljeno razmišljam, se sprašujem, kje bomo končali? Če se kmalu ne bomo prebudili in zavedali svoje zablode, se bojim, da bo to stoletje ta planet eno veliko pokopališče. To ni črno-gledost, to je resnica. Poglejte ves svet, nezadovoljstvo, samomorji, umori, segrevanje ozračja, bolezní. Prosim, razmislijte o tem, ne bežite pred resnico. Skupaj lahko kaj naredimo. Ni res, da ne moremo sami kaj storiti, da bi živeli dostojno, srečno, mirno življenje. Če dajemo komu moč in priložnost, da nas obvladuje in izkorišča, potem to počne. Če pa se odločimo in rečemo dovolj ter

končno začnemo sprejemati odgovornost za svojo srečo in blaginjo sami, tako da si upamo povedati svoje mnenje na glas, da tega ne bomo več dovolili, da bi drugi bogateli na naš račun in zapravljali denar za razkošno življenje, naša beda pa bi se večala.

Nehajmo si zatiskati oči. Povejmo resnico. Že Jezus je rekel: »Resnica vas bo osvobodila.« Ne dovolite, da vam družba narekuje, kaj potrebujete. Družba, mediji, reklame vas vkalupljajo v zapletenost življenja. Jaz pa vam pravim: začnite živeti preprostejše življenje zdaj! Ni enostavno, ampak če hočemo preprosteje živeti, biti srečni in zadovoljni, moramo neke začeti - odgovornost je naša. Ne biti samo tihi, začnite govoriti svoje občutke na glas. Poglejte samo v svoja stanovanja, koliko nepotrebne navlake je v njih. Zato bodite zares previdni pri nakupih. Preden kaj kupite, se vprašajte, ali to res potrebujete?

Poglejte, kakšne velike hiše smo zgradili, da nas bodo sedaj lahko še obdavčili, marsikomu pa je hiša že v breme. Poglejte naše prednike. Niso imeli veliko, imeli so trdo življenje, pa so vendar bili zadovoljni in srečni, ker so znali biti skromni in preprosti. Veste, pravo usmiljenje čutim do ljudi, ki se pehajo za vedno več. Zakažjmeti vedno več? Svojo praznino moramo zapolniti z novimi vrednotami, ne z denarjem. Glejte, ženske nekoč niso potrebovale barvanja las, silikon-skih prsi, niso bile nališpane in niso imele dragih oblik in zlatnine, pa so se vendar počutile kot ženske. Razmislite, prosim! Preverite, kako zapravljate svoj denar, čas! Zato prenehajmo s tem, kar nam narekujejo reklame, in kupujmo res tisto, kar je pomembno za preprosto življenje.

Prebudite se, ne zapravljajte časa!

Ozrite se v naravo. Tam vam je ponujeno mnogo zastoj, ptičje petje, zubenje potoka, pihljanje vetra. Koliko tega sploh opazite in tem burnem in prehitrem

tempu? Škoda, da ne občutimo lepote, ki nam jih ponuja stvarstvo. To lahko zelo osrečuje, le malo se je treba ustaviti in prisluhniti zvokom narave, ki smo jo zaradi našega pohlepa tako brezobzirno uničili. Če bomo tako nadaljevali, le kje bomo živeli?

Torej smo sami kovač svoje sreče, kajti sami uničujemo, sami razmišljamo, sami si delamo skrb. Pišite ministrom, da naj prenehajo tako zapravljati naš denar, naj nas ne vodijo v večjo bedo. Ne bodite tihi, naj vas ne bo strah. Pravico imate do dostojnega življenja, do blaginje, da ne bodo gledali samo za svoje žepe, mi pa bomo životarili. Upajmo si povedati resnico, življenje ni enostavno. Hkrati je zelo težko in zapleteno, hkrati pa tudi zelo enostavno in preprosto. Če nam uspe ubrati srednjo pot, potem bo naše življenje polnejše. In srečno! To vam govorim iz lastnih izkušenj.

Ne trdim, da je enostavno, ampak spleča se potruditi pri učenju vrednot za polnost življenja. Tega nas nihče ni učil. Ne podajam vam svojega znanja, da ne bi imel kdo občutka, da se delam pomembno. O, sploh ne, želim vam samo pomagati, da se prebudite in zaveste svojih

Okusimo življenje.

novih vrednot, ki so že v vas, samo prebuditi jih morate. To so resnice in modrosti ter nauki, ki jih je že poučeval Jezus, meni pa so pomagali pri prebujanju še mnogi drugi modri učitelji, kot so Power, de Mello, Lorber, Hayeva, Trstenjak in Frankl. Nisem pripadnik nobene institucije, nobenega gibanja, sem le iskalec resnice, preprostosti, skromnosti, zavedanja in notranjega miru.

Prebudite se, ne zapravljajte časa. Začnite se zavedati, da je skoraj vse odvisno od vas samih, koliko ste srečni, zadovoljni, umirjeni, sproščeni ... Zato pa se začnimo postopoma učiti novega življenja. Boste videli, prav zabavno bo pa tudi težko. Kajti, ko se človek sreča s svojo praznino in potlačeni občutki, lahko zelo boli, ampak drugače ne gre. Treba je ozdraviti vse svoje stare rane. Svojo glavo je treba napolniti z novimi prepričanji in mislimi ter vrednotami. Bodimo srečnejši s tem, kar že imamo.

Dragi bralci Vestnika, prebudite se, zaslužite si, da ste spoštovani, da ste srečni, zadovoljni. Ampak za vse to je potrebno, da nekaj storimo sami. Tu smo pa zato, da si pomagamo. Razmislijte o globinah življenja, berite literaturo o samospoznanjih. Spoštujte življenje, ker je dragocen dar. Le premalo se tega žal zavedamo! Naučiti se moramo ljubezni - najvišje vrednote! In ne delajmo drugim tistega, kar ne želimo, da bi kdo delal nam - to je staro pravilo. Za vas je zapisala razmišljanja in samospoznanja vašega spodbujevalka.

K. T.

Nagradna križanka

Od 28. VIII
do 25. IX

HOROSKOPEN

Pripravlja: Agencija Hogod

Za mlade od 6. do 96. leta, ki priznavajo ljubezen

PEN	TOČKA, KI KATERI SE GIBLJE SONCE	DRŽAVNI PRAVNIK	STARO- BOLGARSKI KRALJ	PAVLE ŠIVC HENRIK TUMA		NATAŠA RALUAN	JUŽNO- AMERIŠKI INDIJANEC	NAROD NA SV. RUSIJE (KOMI)	ENICA	KRATER UGASLEGA VULKANA
POJAV ALI DEJSTVO, KI NI V SKLADU S ČASOM										
POSTELJNO PERILO										
FIGURA PRI ČETVORJKI				PETER SUŠNIK PRIJETEN VOHU		DOLEHUSKA REKA AM. IGRALKA MACGRAW				
SAMICA KANARČKA							VODNI VRTINEC VOLAN			
STRONGU			NEKDAŠNJA SREDNJA ŠOLA KRAJ PRI LJUBLJANI						PRVI SKLON	IGRA S KARTAMI
PEN	SLOVENSKA OPERNA PEVKA HEYBAL	BARJAN OGRAJA NA STREHI, KI ZADRŽUJE SNEG								
VESOLJE						TENISAČICA JAUŠOVEC NOGOMETAS ČEH				
INDIJSKO OTOČJE V BENGAL- SKEM ZALIVU								EMIL NAVINEK MEDNAROD. POLICIJSKO ZDRUŽENJE		
KRALJ ŽIVALI				OSTANIO V TALILNICAH OZNAKA ZA NEZNAJCA						
ZBOROVODJA KUNEJ				GR. REČNI BOG (AZOP) ONEMGA						
PLODNOST, RODOVIT- NOST						POLJE ZUNAJ ISKA ČRTA MED NOTNIMI CRTOVI				
OTOK V FRANCOŠKIH GEOGRAFSKIH IMENIH				LOČNICA DARILO				ANTON AZBE DOBRA VEČNOST (PEŠNIŠKO)		
JOŽICA OSTERC			POLOM, NEUSPEH PRITOK DONAVE IZ SLOVAŠKE							URADNI SPIS
OPORIŠČE NATA V SEVERNI ITALIJI						CHAPLINOVA VODNA MESTO V SEVERNI ITALIJI				
PEN	NEMŠKI PLES (ALEMANDA)	NIZKA OMARA S PREDALI SPREOBRA- NJEVNEC								
SKANDINAV- SKO MOŠKO IME				ČRTNI ZAPIS SMUČIŠČE NA POHORJU				KATJA TRATNIK TRAJNA DRUGA KOŠULJE		
PLESALKA MONTEZ					SKUPINA SORODNIH ŽIV. DRUŽIN TEZEJEVA REŠITELNICA				IZOLATOR	KONEC POLOTOKA
LILI NOVY			GRELNO TELO VRSTA EKSPLOZIVA							
GRŠKA MUZA INSTRUMEN- TALNE GLASBE						NEMŠKI FILOZOF (GEORGI) TERME PRI PADOVU				
PRAZGODO- VINSKU STEBER						IGRALKA GARDNER DEL VIETNAMEA				POKRAJINA V SAVSKI ARABLIJI
GLASBENIK GARFUNKEL					AMERIŠKA ZVEZNA DRŽAVA HOLANDSKA JADRANICA					
NUŠA TOME			MESTO V JV. TURČIJI RIMSKA ŠESTICA					IVO VETINA ASTAT		
ORIENTALSKI BLAZNJAK									LETOPIŠ, KRONIKA	
HRAVO- SLOVJE									POGONSKI STROJ	

OVEN

(21. III. – 20. IV.)

Vztrajali bode, da boste razkrili skrivnost. Ne bi smeli popustiti. Na sploh se bo začelo viharo obdobje, ki bo zahtevalo bojevnisko energijo. Vmes boste resne probleme začeli s čudnimi mislimi in nesmisli, ki se bodo morda pojavili zaradi čenč. Seveda bo najhuje, če se boste umaknili v osamo in začeli objokovati svoje življenje. Druga polovica meseca bolj umirjena, ko bo čas za tiste, ki jih imate radi in katerim tudi vi nekaj pomenite.

BIK

(21. IV – 21. V.)

Želeli si boste pestrosti in prišla bo. Potem se boste spraševali, zakaj se to dogaja ravno vam. Ko bo prišel trenutek, ki ga boste preživeli z ljubljeno osebo, se boste nehali spraševati. To bo tudi neki nov začetek. Pripravljeni bodite, da vam bodo metali polena pod noge. Ob tem bodite močni in realni in ne delajte slona iz sleherne malenkosti. Ravno tako pričakujete napeto atmosfero, ki vas bo mimogrede potegnila v mučne razprave ali celo prepire. Pestro bo, vendar nič usodnega.

DVOJČKA

(22. V. – 21. VI.)

Obdobje pred vami bo nekoliko dvoлично. Po eni strani prijazno, polno izzivov in priložnosti, po drugi strani pa pričakujte trenja, nerazumevanje in nejasnosti. V poklicu ne pričakujte kakšne posebne uspešnosti. Obdobje boste ugodno prebrodili, če boste uporabili svoje diplomatske spretnosti in boste dovolj obzirni. Več romantike po 16. v mesecu. Izkoristite povečan občutek za estetiko (oblačenje, urejanje stanovanja ali okolja, sprememba stila ...).

RAK

(22. VI. – 22. VII.)

V to obdobje lahko vstopite z nasmeškom in zadovoljnostjo, saj bo začetek nadvse ugoden. Pozneje se bo nekoliko zapletlo. Tisto, kar vas skrbi, vas skrbi po nepotrebnem, kar boste po vsej verjetnosti ugotovili še ta mesec. Na sredini meseca boste pravi raki zajadrali med oblake, vendar pazite, da ne izgubite tal pod nogami. Lahko povemo, da boste to obdobje uspešno prebrodili, pravi podvigi pa se šele obetajo.

LEV

(23. VII. – 22. VIII.)

Čeprav boste romantično razpoloženi, boste zavijali rokave in izpeljali potrebno. Z denarjem bo malce več težav in zadreg kot po navadi, zato večje nakupe prestavite na poznejši čas. Za megalomanske načrte ni pravi čas. V ljubezni cvetoče, če boste znali svojo željo po dominaciji zakleniti v predal. Prijaznost nekoga ne bo pristna, vendar mu posvetite trenutek. Okrog 23. stres!

DEVICA

(23. VIII. – 22. IX.)

Pripravlja se sprememba, ki bo morda celo vplivala na vaše življenje. Ko bo prišlo do tega, se ne zaletavajte in ne prehitite, ampak počakajte na spontan razplet. Drobnost stvarca bo prevetrila vaše čustvo in vas spomnila, da se zaradi nečesa, kar ni najbolj pomembno, odrekate pomembnemu. Venera bo poudarila vaše čare, zato boste v središču pozornosti. Nenadejano boste zadovoljni. Pazite na črevesje!

TEHTNICA

(23. IX. – 22. X.)

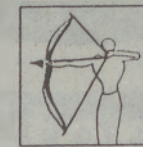
Nepomembna, vendar sitna bolezen vam lahko vzame kakšen dan. Nekdo vam bo šel na živce, ker ve več kot vi. Notranja napetost bo vplivala, da boste slabše spali. Zanimivo okrog 10., ko lahko pride do ključnega preobrata. Gre za nekakšno razpotoje, povezano z željami, ki so težko uresničljive. V vaši bližini bodo ljudje, ki vas bodo prijetno presenetili. Bolj se posvetite sebi. Romantika na pohodu.

ŠKORPIJON

(23. X. – 21. XI.)

Dober načrt, ki ga boste imeli na delovnem mestu, vam bo dal dodatno moč, vendar ne pričakujte veliko. Intelakutno delo vam bo vzelo precej energije, toda trenutna situacija zahteva, da vztrajate, zato bodite v stiku z naravo, ki vam bo sproti polnila baterije. Temu je potrebno dodati napor, ki ga boste vložili v delo s preobčutljivcem. Veliko dobre volje, čeprav ne bo vse utečeno. Osvežite staro poznanstvo.

STRELEC

(22. XI. – 21. XII.)

Namesto ognja si boste zaželeli vode. Na splošno bo kar veliko zadev povezanih z vodo – sami boste ugotovili, kaj to pomeni. Na delovnem mestu se bo treba potegniti zase, čeprav boste v službi dokaj uspešni. Vam v prid bo deloval zaveznik, za katerega še ne veste. Ljubezen zahteva, da se nekatere zadeve predhodno uredijo. Po 17. pestrejša družabno življenje, kjer boste spoznali enako mislečega.

KOZOROG

(22. XII. – 20. I.)

V začetku meseca vam ne bo šlo ravno vse po načrtih, kljub vsemu boste začeli nekaj novih stvari, ki jih boste končali pozneje. Imeli se boste prav dobro in končno bo za vas ta mesec na splošno precej srečen. Ob tem se zavedajte, da čas trenutno ni primeren za večje dosežke, ker vam bo zmanjkalo energije, zato se zdaj posvetite predvsem drobnim stvarim. Ne obremenjujte se preveč in ne pozabljajte na nujnost počitka.

VODNAR

(21. I. – 19. II.)

Pomembno je, da stanje ohranite takšno, kot je. Trenutno ne morete pričakovati sprememb na bolje. Prišlo bo do tekmovanja in merjenja moči. Pa tudi do spletkarjenja. Pomembno bo, da vas zadeve ne spravijo ob živce. Konec meseca bo energetsko nabit in energijo bo treba koristno usmeriti. V ljubezenskih izjavah bodite konkretni, drugače ne bo učinka. Delo bo nagrajeno po 15. v mesecu. V tem obdobju srečanje in druženje s prijetnimi ljudmi.

RIBI

(20. II. – 20. III.)

Ni kaj, obeta se izvrstno, ljubezni in sreče polno obdobje. Po drugi strani pa kaže, da bo to naporno in težavno obdobje z iskanjem luči na koncu predora. Po vsem tem kaže, da bo zanimiv mesec. Okrog 10. ne boste vedeli, ali naj greste levo ali desno. Skratka, obdobje pred vami narekuje previdnost in zadržanost. Poskrbite za sprostitev, ki vas bo osvobodila in prinesla nove, vesele trenutke. Ugodno za partnerske in poslovne odnose, pogodbe in dogovore.

Izrebanici Vestnikove nagradne križanke

Rešitve križanke - David Beckham, Ronaldinho, nogometna žoga

1. nagrada v vrednosti 10.000 SIT
Zlatko Bence, Lutverci 55, 9253 APAČE
2. nagrada kuharica Boug žegnaj:
Irena Ružič, Mlinska 8, Bakovci, 9000 M. Sobota
3. - 7. nagrada VESTNIKOVA majica
Vera Repič, Naselje ljudske pravice 50, 9000 M. Sobota
Darko Rigler, Podgrad 3, 9250 Gornja Radgona
Neven Vlatković, Šafarsko 30, 9240 Ljutomer
Reinhard Lončar, Lendavska 8, 9000 M. Sobota
Tilka Strehar, Cankarjeva 5, 9231 Beltinci
- Nagrajencem čestitamo. Potrdila za nagrade bodo prejeli po pošti.

Povabilo k reševanju

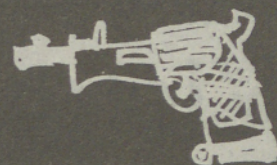
Potrudite se in rešite na osenčenem polju pošljite samo na dopisnici (skupaj z davčno številko) na uredništvo Vestnika, Ul. arh. Novaka 13, M. Sobota, s pripisom Penova nagradna križanka, do vključno petka, 5. septembra 2003. Pet reševalcev bomo nagradili, in sicer z nagrado v vrednosti 10 tisoč tolarjev, kuharsko knjigo Boug žegnaj, knjigo Zgodovina Prekmurcev, čestitko na Radu Murski val in Vestnikovo majico. Če vam bo delal težave kakšen zemljepisni pojem, je dovoljena uporaba atlasa. Veliko užitev!

Pred osmimi leti prekinjeno življenje se počasi vrača

OSTE
BAKAL

I Z M O J E G A A R H I V A

Pred smrtjo ga je rešil pogrebnik

XVIII

Tokrat je dobil Bogdan Kocbek računalnik s priklopom na svetovni splet, za vsaj malo normalno življenje pa najbolj potrebuje okoli 300 m asfaltne ceste, po kateri bi se lahko peljal z vozičkom

Bil je ponedeljek, 28. julija, torej zadnji v letošnjem juliju, ko je bila pozno popoldan ob novi še nedokončani hiši Kocbekovih v Radvencih 12 pri Negovi v gornjeradgonski občini krajša slovesnost, ki bo invalidu, 33-letnemu Bogdanu Kocbeku, vsaj malo olajšala življenje. Župan občine Gornja Radgona Anton Kampuš je namreč v navzočnosti predsednika Sveta KS Negova Mirka Rožmana, domačega člana radgonskega občinskega sveta Slavka Lončariča, domačega računalniškega in elektro strokovnjaka dr. Janeza Krambergerja in še nekaj gostov omenjenemu fantu izročil računalnik z vso potrebno opremo, ki ga je dr. Kramberger priključil tudi na svetovni splet. In tako se je uresničila še ena velika želja nesrečnega človeka, ki se s svojo vztrajnostjo in pomočjo svojcev ter širše skupnosti počasi, a vztrajno vrača v normalno življenje, kot je živel pred dobrimi osmimi leti, ko je bil še zdrav. In kot smo slišali, je prišel računalnik v hišo Kocbekovih povsem naključno, kajti pred dnevi sta Lončarič in Rožman povabila župana Kampuša, da bi si ogledal, kako nujno je asfaltirati okoli 300 metrov ceste, ki pelje do Kocbekovih, saj bi to omogočilo, da se invalidni Bogdan lahko s svojim motornim invalidskim vozičkom odpelje tudi kam dlje z domačega dvorišča. Takrat so se pogovarjali tudi z Bogdanom, ki je izrazil željo, da bi mu bil več kot dobrodošel računalnik, in čeprav ničesar ni prosil, so na radgonski občini to uredili.

Ob predaji računalnika pa je župan Kampuš tudi obljubil, da bodo naredili vse, da bi že do konca letošnjega leta z asfaltom povezali hišo Kocbekovih z asfaltno cesto Ihova-Negova. Splošna ocena je namreč, da bi to bistveno olajšalo življenje Bogdana Kocbeka, ki bi se potem lahko počasi zapeljal tudi trgovine v Negovi ali pa vsaj do bližnjega igrišča oz. do kakšnega od sosedov in znancev, da bi se lahko malo več družil z domačini ..., zato naj nihče od članov gornjeradgonskega občinskega sveta ne bi nasprotoval, če bi pri rebalansu občinskega proračuna skušali najti sredstva za asfaltiranje omenjene ceste. Vsekakor bi bila dobrodošla tudi pomoč širše skupnosti, pa ne le zaradi tega, ker je Bogdan veliki in trajni invalid, kar ni postal po lastni krivdi, temveč ker je pomoč mlajšemu človeku nujna.

Med živimi samo po naključju

Že pred prihodom v Radvence iz smeri Gornje Radgone ob glavni državni cesti Maribor-Murska Sobota, pri ščavniskem gozdu, lahko vsakdo vidi kraj, kjer se je 17. marca 1995 zgodila prometna nesreča, ki se je najhuje končala za sopotnika na motornem kolesu, takrat 25-letnega Bogdana Kocbeka iz Radvenec. V nesreči, v kateri se je Bogdan hudo poškodoval, je voznik osebne avtomobila najprej zapustil kraj nezgode, nato pa se je menda vrnil. Za Bogdana pa je bila velika sreča, da se je takoj po nesreči na kraj dogodka naključno pripeljal lastnik in direktor

pogrebnege podjetja Ivan Vrbnjak iz Lomanoš, ki je hudega ponesrečenca pravilno oskrbel in ga, po poznejših trditvah zdravnikov, rešil zanesljive zadušitve, torej zanesljive smrti.

Potem je Bogdan dobra dva meseca prebil v soboški bolnišnici v komi in redko kdo je menil, da se bo kdaj prebudil, kajti zdrobljeni nogi, roka, hudo poškodovana lobanja ... Toda Bogdan se ni pustil. Neka notranja sila je mlademu fantu govorila, da se je treba boriti, in boril se je. Po nekaj težkih operacijah se je stanje začelo bistveno izboljševati, toda nogi, predvsem desna, in tudi desna roka so še vedno zelo slabo gibljivi, čuti tudi posledice poškodbe glave, kajti Bogdan se spomni le redko česa, k sreči pa se stanje nenehno izboljšuje. Večino časa po dogodku je prebil v Centru za rehabilitacijo Soča v Ljubljani, a je bil kljub temu najraje doma pri mami Danici, kjer je tudi sedaj, in bi bili brez

še naprej živeti v stari, s slamnato streho kriti hiši, brez tekoče vode, telefona in še marsičesa potrebnega. In potem se je pred leti pojavil že omenjeni gospod Pintarič, tako da sta Bogdan in Danica zimo med letoma 1997/98 prvič preživela v novi hiši, le preostala člana družine sta ostala v stari hiši.

Solze pomešane z žarki sreče

Čeprav smo po prihodu h Kocbekovim tudi tokrat pričakovali žalostno zgodbo, se je ta spet zdela še veliko bolj žalostna od pričakovanega, čeprav je pozitivno vsaj to, da tudi v najhujših trenutkih človek nikoli ne ostane sam. Tako je bilo namreč tudi pri Kocbekovih, kjer nam je Bogdan, ki mu je na invalidskem vozičku delal družbo maček Kimko, pripovedoval o vsem, česar se je spomnil, pogosto pa je pri mami Danici preverjal, ali je kakšen podatek res takšen, kot ga se je spomnil.

vsestranske pomoči najbrž zamen vsi posegi zdravnikov in pozneje fizioterapevtov ...

Hvaležni pokojnemu sosеду

Že približno dve leti po tragičnem dogodku ob magistralni cesti Maribor-Murska Sobota pri Spodnji Ščavnici se je stanje dodatno začelo izboljševati in življenje Kocbekovih v Radvencih se je počasi začelo normalizirati. Poleg bistvenih sprememb na boljše pri Bogdanovem zdravju se je namreč veliko spremenilo v bivalnih prostorih družine Kocbek. A vse se je začelo, ko je pred približno šestimi leti umrl sosed Kocbekovih, Pintarič, ki je svojce prosil, naj namesto za vence in cvetje denar namenijo za začetek urejanja in opremljanja nove hiše Kocbekovih. Predvsem se je zavzemal za napeljavo elektrike, vodovoda in telefona (sedaj imajo v novi hiši vse to op. p.). Bogdan je bil namreč pred nesrečo priden in deloven, tako da so ga vsi cenili in spoštovali. Delal je v sosednji Avstriji in si postavil veliko novo hišo. Žal pa je ni uspel dokončati, ostalo je pri neometanih stenah, brez oken, vrat in nasploh brez kakršne koli opreme, toda pod streho. Nesreča je tako povzročila, da sta morala sin, ko je bil doma, in mati, ki skrbi še za svojo negibljivo mamo in duševno prizadetega strica,

V očeh obeh so se pogosto pojavljale solze, a smo tudi med solzami zasledili žarek sreče, ki je zgovorno potrjeval, da bi lahko bilo vse skupaj še huje. V primerjavi s prejšnjimi leti je splošno zdravstveno stanje bistveno boljše, je pa poleg težav s prometnico trenutno najhuje, da Kocbekovi ne morejo dokončati pred leti začete gradnje družinske hiše, kajti Bogdan sedaj prejema le nekaj deset tisočakov invalidnine in le še nekaj tisočakov postrežnine, mama pa nima ne plače in ne pokojnine. Zaradi tega je zelo hudo in se dejansko težko živi, kljub vsemu pa sta Kocbekova vesela, da jih sosedji in nasploh družba niso pustili na cedilu. »Ko so se zbrala prva sredstva namesto vencev za omenjenim pokojnim sosedom Pintaričem, so hitro stekle tudi aktivnosti pri nakupu najnujnejšega materiala za ureditev vsaj nekaj prostorov v novi hiši. V akcijo se je vključil tudi takratni sekretar OZ RK Gornja Radgona Andrej Fišinger in potem je bilo vse lažje, kajti gospod Fišinger je naredil zelo veliko. Skrbel je za nakup vodovodnega in elektromateriala in vsega drugega, dogovarjal se je z izvajalci del, urejal potrebne papirje. Na pomoč so nam priskočili tudi sosedji, ki so pomagali pri delu. Tudi mojstri so delali nekoliko ceneje in sedaj ne morem drugega, kot da se iz srca zahvalim vsem,

tako g. Andreju Fišingerju, prejšnjemu županu Vodeniku, vsem mojstrom, sosedom, ki so nam pomagali,« je med drugim povedala gospa Danica Kocbek, ki je dodala, da je nekaj primaknila tudi zavarovalnica, saj je sodišče pravnomočno potrdilo, da nesrečni Bogdan ni bil ničesar kriv v prometni nesreči, v kateri se je njegovo življenje praktično ustavilo. Vsekakor pa obžaluje, da je vedno tudi »opozicija«, ki samo vidi, če človeku kdo pomaga, a se redko sprašuje, kdo je za to kriv, da je mlad človek potreben pomoči.

Sicer pa niti notranjost hiše še ni dokončno urejena, a so razmere za življenje solidne, nekaj problemov pa povzroča tudi dejstvo, da se z invalidskim vozičkom lahko pripelje samo do vhodnih vrat, potem pa mora s pomočjo mame ali koga drugega premagati kar nekaj stopnic, da bi prišel do svoje sobe, kjer ima sedaj tudi računalnik. Sploh pa se mu je življenjski standard kljub vsemu bistveno izboljšal, tako da Bogdan lažje in udobneje živi. Kot rečeno, pa bo treba še veliko postoriti. Okrog hiše (letos so nameravali delati zunanjo fasado, a najbrž s tem ne bo nič, da jim nekateri »dobronamerni« sosedje ne bi očitali, kako je to plačala občina, čeprav bi to radi delali z lastnimi prihranki, op. p.), kjer se je z invalidskim vozičkom praktično nemogoče gibati, in tudi v hiši je še veliko dela. Kocbekovi tako upajo, da tudi ob dejstvu, ko je dokončno potrjeno, da bo Bogdanovo samostojno gibanje trajno omejeno, hiše ne bodo prodali, ko bo stal sam, in da Bogdanu ne bo treba v kakšen dom. To so sicer najbolj črne napovedi, kajti vsi dogodki, zlasti pa volja do življenja, kažejo, da bo Bogdan kljub vsemu vsaj s težavo še sam hodil in tudi kaj naredil. A tudi, če ne bo, je sedaj vse skupaj bistveno boljše, le ob tokratnem slovesu nam Bogdan pove, nekako za šalo, nekoliko pa tudi zares, da bi mu mogoče ob prihodnjem obisku »predstavili kakšno primerno življenjsko sopotnico«. Morebiti se tudi to zgodi, saj nikoli ne vemo, kam nas bo zapeljala življenjska usoda.

Veliko Daničino srce

Tudi sam sem globoko razmišljal o usodi mladega človeka, ki kljub vsej svoji nesreči ni ostal sam, in nedvomno mu je v oporo tudi to, da ga sosedje, znanci, prijatelji in tudi neznanci niso zavrgli in pozabili, ampak mu želijo pomagati. Razmišljal sem tudi o Bogdanovi mami Danici, ki zanesljivo nima niti malo lahkega življenja. Kljub vsemu pa vse to prenaša dokončno. Sama mora skrbeti za kar tri negibne osebe, ob tem voditi gospodinjstvo, obdelovati manjšo kmetijo in še marsikaj, ob tem pa ne dobi za to nikakršnega plačila. Nič od tega je ni strlo, čeprav bi marsikdo obupal že ob prvi nesreči.

Zato si tudi gospa Danica Kocbek za vse, kar je naredila za svojo družino kot mati in kot ženska velikega srca, zasluži posebno priznanje. Hkrati pa si zasluži priznanje vsi, ki so kakorkoli pomagali ali sedaj pomagajo, da bi imeli nesrečni in hkrati ponosni Kocbekovi vsaj malo človeka primerno življenje.

Švedska prestolonaslednica je tudi uradno predstavila prihodnjega soproga Victoria bo naslednja

O čem se največ govori na poroki? O mladoporočencih seveda, a tudi o poroki sami, o jedeh, morda tudi o starših. Vendar še vedno ostane vprašanje vprašanj: kdo se bo naslednji - izmed gostov - znašel v albumu mladoporočencev. To vprašanje je bilo aktualno tudi na poroki Andreje Brodin in Niclasa Angsala, ki sicer v tej zgodbi nimata glavne vloge. Mimogrede: Andrea Brodin je najtesnejša prijateljica švedske prestolonaslednice, kronske princeze Victorie (26), ki pa ima še sanjsko lepo sestro Madeleine (21).

Obe hčerki švedskega kralja in kraljice sta se na poroki pojavili s svojima zaročencema in tudi pokazali, da sta zaljubljeni in neizmerno srečni. Za oba fanta je značilno, da nista plemiškega rodu, pa tudi to, da švedska javnost - 94 odstotkov - nima nič proti, če prihodnja soproga obeh kraljičen ne bosta modre krvi. Victoria si je izbrala trenerja in lastnika fitnes kluba Daniela Westlinga (29), Madeleine pa 23-letnega študenta prava. Gostje so si bili edini: Victoria in Daniel bosta

Victoria in izbranec Daniel. Lepi par, ki bo kmalu šel pred oltar. Zaroka bo zanesljivo še to leto.

naslednja, vprašanje je le še, kdaj! Prihodnja mladoporočenca se poznata že dobro leto. Usoden je bil koncert neke glasbene skupine. Kmalu za tem so ju že videli skupaj v krogu kraljevske družine. Poroko svoje prijateljice je Victoria izkoristila, da tudi uradno najavi prihodnjega soproga. Tudi Victorijina sestra Madeleine si je pripeljala svojega partnerja. Gostje so opazili (in to pozneje tudi komentirali), da sta se lepo in prijazno obnašala, kar je menda posebej naročila mati, kraljica Silvija, ki je bila s svojim soprogom Carlom Gustafom takrat na počitnicah v francoskem St. Tropezu.

Težave, lakota, slaščice ...

Janet Jackson, znana pevka in sestra še bolj znanega Michaela Jacksona, se je v kratkem času neverjetno spremenila.

Ljudje se tolažijo na različne načine. Eni najdejo tolažbo v joku in samotnih sprehodih, nekateri v nakupovanju, tretji v čezmernem uživanju slaščic, na primer. Med te zadnje spada tudi Janet Jackson. Keksi, jagode in čokolada so jedila, ki jih ima vsak dan in ne prestando na krožniku in jih uživa v čezmernih količinah. Čim bolj

Maj 2003. Vitka in srečna - s prijateljem Duprijem, zaradi katerega je dandanes skorajda ni mogoče prepoznati.

žalostno in razočarano se počuti, tem več kilogramov tolažbe poje. Vzrok njenih težav je Jermaine Dupri, glasbeni producent, s katerim sta se pred kratkim razšla.

Takšna pač je. Leta 1997 se je prvič srečala s tem problemom. Takrat se je ločila od Reneja Elizonda. Kriza ji je takrat »pomagala«, da se je v pičlega pol leta zredila

2003. Janet skorajda ni za spoznati. Kljub žarečemu soncu v Malibuju, pri najmanj 30 stopinjah, se sprehaja oblečena v topla oblačila.

za 15 kilogramov. »Grozna postava,« je takrat izjavila, »na debelost ne morem vplivati, na hujšanje že!« V kratkem času je to dokazala. Iz okrogle debeluške je s pomočjo fitnes studijev ponovno postala seksi punca. Revije za ženske so se takrat spraševale, kako je bilo to mogoče in zakaj. Odgovor je bil enostaven. V tistem času se je na trgu pojavila

2001. Reklamni posnetek za novi album in svetovno turnejo.

njena nova zgoščenka The Velvet Rope in Janet je morala biti v formi za svoje poslušalce in oboževalce ...

Še letos maja so jo videli postavno in vso žarečo od sreče s svojim ljubimcem. Danes ni niti senca takratne Janet. Kako dolgo bo to trajalo? V novembru bo izšel njen novi album. Se bo do takrat kaj spremenilo na njenem telesu?

Stara sem, pa kaj?!

Raquel Welch, pred nekaj leti boginja Hollywooda, je ena redkih žensk, ki iz svoje starosti ne dela drame, let ne skriva in se obnaša njim primerno. No, to zadnje skorajda ne bi povsem držalo. »Septembra bom stara 63 let. No, in!« je pred kratkim ponosno povedala v veseli družbi. Danes je videti, kot da bi imela štirideset let. Mnogi se sprašujejo, kaj tako močno vpliva na njen videz, saj ne kaže, da bi se starala. Najpomembnejši je, kot je izjavila, mlajši mož. Vsi njeni možje so bili v povprečju mlajši za deset let. Zlobneži pa dodajajo - pravočasno in pogosto menjanje soprogov. In to bi držalo. Pravkar se ločuje od četrtega moža. Po štirih letih je šla narazen z Richardom Palmerjem - Richijem, lastnikom verige picerij. »Razšla sva se povsem prijateljsko. Toda ločitvenih papirjev še nisva izpolnila,« je povedala iskreno in brez obžalovanja.

Punca meseca

Polejle nezadržno odhaja in le kakšen spominček z morja ali planin nas bo ob deževnih jesenskih dneh kdaj pa kdaj vrnil v dolge, vroče, brezdelne poletne dneve. Za 21-letno Marie Hans iz Hamburga bo morda to lokvanj, ki ga bo, morda, utrgala med kopanjem v Vrbskem jezeru, kjer je preživljala letošnji dopust.

Častni met

Sharon Stone si je s prizorom v filmu Basic Instinkt, ko je med zaslišanjem Michaela Douglasa prekrižala noge in tako vsem vse pokazala, zanesljivo zagotovila slavo in mesto v zgodovini filma. Vse naslednje vloge so bile v bistvu nepomembne. Kljub temu pa je vitalna 45-letnica še vedno med glavnimi zvezdami Hollywooda. Prav zato ni čudno, da je imela čast, da vrže prvo žogo na bejzbolski tekmi med večnima rivaloma Los Angeles Dodgersi in Cincinnati Redsi. Zabavno je moralo biti tudi po tekmi, saj so domači Dodgersi zmagali s 5 : 2.

Zdaj sem srečen

Tako pravi Eros Ramazzotti (39), odkar se je ločil od manekenke Michelle Hunziker in se začel družiti s temnolaso Argentinko Silvano. Trenutno sta na Sardiniji - vidimo ju pod ledeno prho, kako bo jeseni, se še ne ve. Oba zaljubljenca sta bila še na začetku leta poročena. Silvana je zaradi Erosa zapustila moža in dva otroka. Eros pravi, da se čudovito razumeta in da je poleg seksa še veliko drugih stvari, ki vplivajo na to, da sta tako srečna. Izjava je vsekakor hvale vredna, toda naslednji dan oziroma noč, ko so novinarji zapisali to izjavo, so ga ti isti novinarji videli v nekem disku, ko je poljubil neko plavolasko. Kdo bi jih razumel.

Mary Donaldson in prestolonaslednik Frederik. Zaljubljena in kmalu zaročena.

vnukinjo, je odgovorila, da da. Tako se zdaj vse ve. Prestolonaslednik Frederik in Mary Donaldson bosta kmalu zibala. To, da niti zaročena še nista, Dancev ne zanima. Glavna je fešta!

Skrbijo za dobro voljo

Lepo je, če kraljevska družina skrbi za dobro voljo svojih podanikov. Zgodilo se je na Danskem, in to v začetku avgusta. Za to državo pravijo, da ima majhen narod, ki pa si zna napraviti veliko zabavo. In točno to so si Danci privoščili, ko je dala njihova kraljica Margarethe II. izjavo novinarjem. Na vprašanje, ali bo kmalu dobila

Arnold Schwarzenegger je vzel volilni boj skrajno resno - kot se za poslovneža spodobi. Guvernator, kot so ga poimenovali po Terminatorju, ima menda precejšnje možnosti.

Cas je
ugoden!

Tako je povedal ob uradni razglasitvi svoje kandidature za guvernerja Kalifornije Arnold Schwarzenegger. Fant se je rodil v Gradcu (1947) in je postal kmalu, pri dvajsetih, s svojo skrbno negovano postavo mister universum. Inteligenten, kot je, kar pri silakih ni v navadi, se je znal gibati v pravih krogih in se tako poročil v klan Kennedyjevih. Pot v ameriško visoko družbo mu je bila s tem zagotovljena. Z uspešno vlogo Terminatorja v istoimenskem filmu se je vpisal med zvezdnike in tako je praktično dobil vse - denar in slavo.

Nekoč je izjavil, da jemlje svoje življenje kot posel. In kot številni uspešni poslovneži se je tudi sam odločil, da se bo poizkusil še v politiki, čeprav je soproga Maria Shriver iz demokratske družine temu močno nasprotovala. Zaradi njenega nasprotovanja je bila še pred kratkim njegova kandidatura - pri republikancih - negotova. Z nekoliko

manj pompa je Arnie poskušal politično kariero pred dvema letoma, ko ga je premagal demokratski kandidat Gray Davis - tudi tako, da mu je očital, da je notorični grabežljivec in zakonolomec

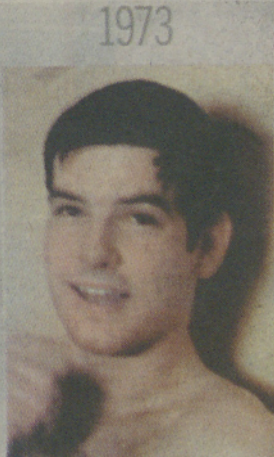
6000 dolarjev moraš plačati oblastem, da lahko kandidiraš za guvernerja ameriške zvezne države. To ni velik znesek, zato je tokrat kandidatov za guvernerja Sončne države kar 150. Med njimi so tudi porno zvezda ter ljudje najrazličnejših poklicev in socialnega statusa. Nekateri plačajo za kandidaturo samo zaradi tega, da se na tak način lahko pojavijo v javnosti.

Za Schwarzeneggerja pravijo, da ni ravno zdrav. Zaradi artritisa so mu leta 1979 zamenjali srčno zaklopko. Toda to Arnija ne moti. S sloganom Kalifornijo bom popeljal iz gospodarske mizerije, se je podal v boj ... Bo tako uspešen kot v filmu?

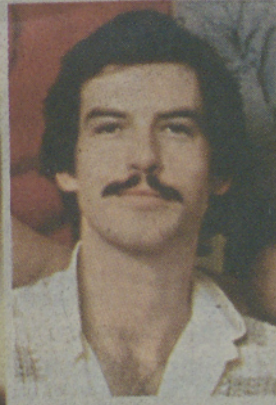
Pierce Brosnan - od 1958 do 2003

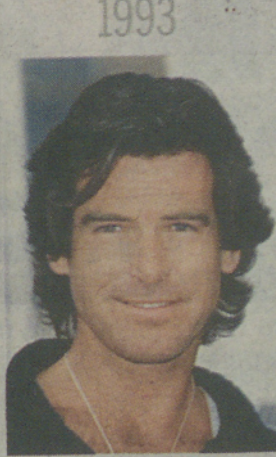
1958

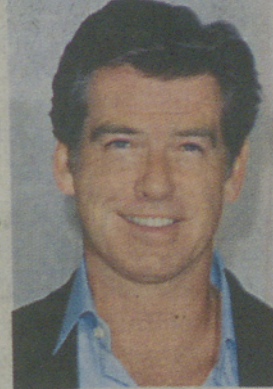
1973

1981

1993

2003

Že kot mladenič je Pierce s svojim prodornim in žarečim pogledom osvajal punce. Tudi dandanes, ko mu je petdeset let, ni drugače. Ženske so rade v njegovi družbi. Ni vsiljiv, umirjen je in s pozornostjo poslušal druge. Velja za pozornega soproga in očeta.

Nandi in Jozefina imata dovolj tujine

Rodil sem se 8. januarja 1923. leta v Drakovcih pri Mali Nedelji. Mati Matilda in oče Ferdinand sta imela srednje veliko kmetijo, mlin in kovačnico. Zemljo smo obdelovali s konji, ki jih takrat (in spet danes) niso imeli ravno na vsakem gruntu. Starša sta imela pet otrok. Jaz sem bil tretji po vrsti.

Po končani osnovni šoli sem šel za avtomehaničnega vajenca k mojstru Kozarju v Gornjo Radgono. Tehnika me je pač zelo zanimala. Ker pa je imel mojster tudi zastopstvo za Telefunken in Philips, sem se začel zanimati še za radiotehniko. Z Vinkom

Bralci Péna se predstavljajo in Apačami

Sodelavec Pena me je zaprosil, naj bi kaj povedal o svojem življenju. Z veseljem sem pristal. Za to pa je nekoliko »kriva« tudi moja žena Jozefina, ki ji je bilo veliko do tega, da je v časopisu fotografija z moje osemdesetletnice.

Korošcem, ki zdaj živi v Wildonu v Avstriji, sva prebiral knjižice o radioamaterstvu in kmalu zatem izdelala prvi radio, ki je lovil srednje valove. Končal sem obrtno šolo in prišel do

Mladost na kolesu

Poročna fotografija iz 1968. leta

Osemdeset let ne učka vsakdo. Jaz, Nande, sem jih, zato večje praznovanje in skupinska fotografija.

poklica. Potem pa se je začela druga svetovna vojna in določili so mi zaposlitev v Puchovi tovarni v Gradcu, kjer sem štiri leta delal pri stružnici. Po vrnitvi sem opravil mojstrski izpit s področja avtoelektrike in v Gornji Radgoni odprl delavnico za popravilo radioaparatur. Čez nekaj let sva potem z Zvonkom Klemenčičem organizirala Elrad, v katerem sem bil odgovoren za celotno radiotehniko in več vajencev. Tam pa je bila zaposlena kot tajnica Jozefina Grosman, s katero sem se pozneje poročil. Leta 1958 sva oba odšla v Gradec Avstrijo in se tam zaposlila. Ona je bila prodajalka v firmi Quele, jaz pa sem delal v firmi Loidl, ki se je ukvarjala s popravili električnih strojev in naprav pa tudi radiev. Tam sem delal nekaj let, nato pa sem v Avstriji naredil mojstrski izpit in odprl lastno avtomehanično delavnico. Obrt sem imel do 1985. leta, ko sem se upokojil, dejavnost pa predal sinu Božu, ki se s tem ukvarja še danes.

Z ženo Jozefino, s katero se odlično razumeva tudi zdaj, ko nisva več mlada, sva zelo varčevala in se vsak s svojim delom potrjevala, kar je bilo v tujini še zlasti potrebno. V Gradcu sva dala zgraditi hišo in delavnico. Zdaj sva nekako razpeta med Gradcem, kjer sva dolgo živele in imela tudi veliko prijateljev, ter Apačami, kjer je žena podedovala hišo, v kateri nama je zelo prijetno, saj je tu prava domačnost. Sem sem prenesel tudi del zbirke starih radiev, med katerimi je tudi tisti, ki sva ga pred mnogo leti naredila z Vinkom Korošcem. V muzejčku je tudi orodje, ki sem ga uporabljal pri svojem rednem delu in pri konjičkih. Tako sem izdelal tudi majhno lokomobil na parni pogon in leseno mlatilnico. Moja »bolezen« pa so tudi motorna vozila – oldtimerji. Imam dva volkswagna, 1.800 kubični avto BMW, 800-kubični BMW, 125-kubični DKW ... Leta 1975 sem v Gradcu ustanovil OMFC (*I. Steirischer Oldtimer, Motorsport und Funkclub*). Pozneje sem se povezal z ljubitelji starodobnikov v Pomurju in pripravljali smo prvomajska srečanja. Posebej bi rad omenil tedanjega direktorja hotela Radin Milana Kavčiča, ki nas

je sponzoriral, in Milana Klemenčiča, ki je vse neutrudno fotografiral. Tudi princeze, ki smo jih izbirali in so potem sodelovale v sprevedih in še kje, je posnel. Moja žena je bila zaradi tega včasih malo ljubosumna. Šalim se. Pozneje so tudi v Murski Soboti in Ljutomeru ustanovili društvo ljubiteljev starodobnih vozil.

Zdaj, ko sem star že osemdeset let, živiva z Jozefino umirjeno upokojsko življenje. Nekako pa sva še razpeta med Gradcem, kjer imava hišo, in Apačami, kjer imava prav tako dom. Po nekaj dni sva v Gradcu, potem pa spet doma. Da, doma, v Sloveniji, kjer želiva biti tudi pokopana. Človek pri toliko letih pomisli tudi na to. No, ko sem letos še kar bučno praznoval osemdeseti rojstni dan, na to seveda nisem mislil. Na zabavi v apaškem gostišču Pri Majdi nas je bilo celo petdeset, pela nam je Karmen, igral pa njen mož. In tam je tudi nastala fotografija, ki si jo je moja Jozefina tako želela videti v časopisu. Sicer pa sva oba tudi radioamaterja. Njen znak je S 56CFR, moj pa S56CRR.

Stefan L. Sobočan

Ponosen sem na svojo zbirko radiev.

Na rallyju oldtimerjev smo imeli tudi svojo princezo.

Jože in Silva

Počitnice so tako rekoč pri koncu, in to kajpak dobro vesta tudi Silva Marinkovič, ravnateljica Srednje šole za gostinstvo in turizem Radenci, in Jože Toplak, profesor na Srednji poklicni in tehniški šoli Murska Sobota, ki je poleg tega še nepoklicni župan občine Radenci. V morebitne pluse in minuse te povezave se nismo poglobljali, kaže pa, da je (bo) to dobro.

JOŽE